

АНГЛИЙСКА ПОЕЗИЯ

ОБСИДИАН

АНГЛИЙСКА ПОЕЗИЯ В ПРЕВОД НА АЛЕКСАНДЪР ШУРБАНОВ

Превод: Александър Шурбанов

chitanka.info

АЛЕКСАНДЪР ШУРБАНОВ

ПИСМО ОТ ПРЕВОДАЧА ДО ЧИТАТЕЛИТЕ НА ТАЗИ КНИГА

Когато човек тръгне да се разхожда през някоя китна поляна, той забелязва и понечва да откъсне онези цветове, които са около него. Ако мине през по-далечната част на поляната, сигурно ще открие и нови, по-ярки и ароматни от тях. Ако някой друг мине по същите тези места, може би ще посегне към съвсем различни цветя и букетът му ще стане различен.

Разказвам тази притча като оправдание за моята китка от стихотворения, набрана за мене си, но и за вас по ширната поляна на английската поезия. Тази сбирка не е ботанически хербарий, по който можете да изучавате флората на областта, а скупчване на случайно попаднали ми багри и ухания, които са привлекли сетивата ми в слънчевите и дъждовни мигове на моите многобройни читателски разходки. От нея ще научите повече за настроенията на разхождащия се през поляната човек, отколкото за самата поляна. Но понеже съм се реял из нея „подобно облак в лято знойно“ вече пълни три десетилетия, вярвам, че доколкото са ми стигнали душевните сили, съм познал хубостите ѝ и съм посегнал към цветята, а не към бурените.

Не до всичко, което ме омая, успя да стигне ръката ми. Бих искал да се върна още по-назад — преди голямото обновление на Чосър — и да започна не с XIV, а още с VIII век, с нещичко от древната англосаксонска поезия — епическата поема „Беоулф“, елегите и лирическите загадки, които пазят суровия дъх на онова далечно време. Бих добавил после и някой от кратките рицарски романи на XII–XIII век, та и някоя и друга балада. Втъкнал бих в рехавата си китка и по-късни цветове, на които неведнъж съм се възхищавал, без да посмея да ги докосна — стиховете на Хърбърт, Драйдън, двамата Росети, Суинбърн, Харди, Хопкинс, а и на не един и двама от най-новите. Но

може ли човек в един живот да откъсне всичко, което му хареса, може ли да отнесе в дома си цяла една поляна? Хайде да не ставаме алчни!

Събрах тук над седемдесет стихотворения от около четирийсет поети, творили през последните седем столетия, една трета от които никъде досега не съм предлагал за печат, а някои от тях — произведения на Чосър, Дънбар, Поуп, Дън, Уърдсуърт, Колридж, Тенисън, Браунинг, Уайлд, Киплинг, Пинтър — се появяват за първи път на български език. Добавям накрая и един по-малък раздел „Поетични откъси“ от пространни поеми и драми, които ми дожаля да пропусна в една такава подборка. Повечето от тях са видели бял свят в отделни цялостни издания, но има и такива, като извадките от централни творби на Спенсър и Шекспир, които досега не съм публикувал.

Някой сигурно ще се озадачи, че под заглавието „Английска поезия“ тук се вместили и шотландецът Дънбар, и ирландецът Йейтс, и уелшецът Дилън Томас, че и американецът по рождение Т. С. Елиът. Макар да не са „чистокръвни“ англичани, по световъзприятие, език и дарба всички тези поети са потомци на Чосър, Шекспир и Милтън, а и самите те вече имат не малко и не какво да е потомство. Без тях английската поезия просто щеше да бъде далеч по-бедна, по-безцветна.

И друго може да ме попитате: нямаме ли си наша, българска поляна и не е ли тя достатъчно хубава, та съм тръгнал да си троша краката и да си бода пръстите по далечни и непознати места? Хубава е нашата си поляна и на нея и аз като всички се чувствам най-добре — у дома си. Но нещо все ме влече да видя и другите. Може би това е жаждата за новото и различното. А може би е и надеждата, че в края на краищата то ще се окаже познато, защото, макар и в чужди краища, е расло на същата тази земя, сукало е от нея същите животворни сокове. Не е ли това нуждата отново и отново да се уверяваме, че човешкият род е един и неделим въпреки привидните си различия?

Вгледайте се в моята китка, вдъхнете ароматите ѝ — и, вярвам, ще разпознаете в нея много от цветята, които растат и по нашата поляна. Но всяко от тях ще е малко по-особено, малко по-иначе ще настройва струните на душата ви и ще я тегли към нови простори, до които преди не се е простирала. Ако успея да я подмамя нататък, към макар и мъничко разширение на досегашното ѝ пространство, ще съм свършил добре работата си.

Ще ми се с няколко думи да опитам сега да обясня и за вас, а и за себе си какво е това различно, с което вече толкова време ме омагьосва английската поезия, което искам да направя свое, пък и ваше — поне донякъде.

Привлича ме в нея общата ѝ неприповдигнатост, страненето ѝ от гръмката риторика, подозрителността ѝ към големите думи. Допада ми ненатрапчивата деликатност, с която тя само подсказва онова, което и бездруго никакъв човешки език не може да изрази в пълна мяра. Съзнанието за ограничеността на човешките възможности насред най-страстния възторг, умението да не се изгуби дистанцията на разума, оздравителната усмивка на самоиронията, която съпътства и най-опияняващото увлечение — всичко това ме изпълва с доверие към казаното. Особено ценя и силния индивидуализъм на английския поетичен глас, неприемането на утвърдените щампи — и в мисленето, а и в изрази. Оттук се поражда безкрайно разнообразие на често изненадващи позиции и неподражаеми почерци. В тяхната освежителна непредубеденост светът се измива като в теспийски извор от полепналата по него патина на обичайното и ни завладява със своята искряща първозданност и неопределеност.

Словото на английската поезия е многослойно, разноточно, противоречиво и затова — богато на внушения. Отпраща ни едновременно в толкова посоки, че не е трудно да се изгубим в гъстата мрежа от извън- и вътрешнолитературни връзки. Образността е неконвенционална, подвижна, променлива, изискваща съсредоточено внимание, защото е не орнамент, а носител на смислови движения.

Стихосложението е също толкова разнолико, както и изказът. От сложната строфика и експериментите с римата през асонантните и консонантните еха и изкусната алитерация стигаме до привидната голота на белия и свободния стих с тяхната невероятна гъвкавост. Тук поезията сякаш се разтоварва от всичко външно и ни показва, че преди да бъде израз, тя е най-вече гледище. И ритъм на вътрешното състояние, толкова мощен, че се отърсва от всички недостойни дрънкулки и украшения. Нищо друго в новата европейска словесност не ни разкрива тази нейна най-истинска, дълбочинна сила с такава яснота, както стихът на Шекспир, Марлоу и Милтън.

На пръв поглед българският преводач е облагодетелстван: двете прозодични системи са сродни — силаботонически, основният размер

и в едната, и в другата е петостъпният ямб. Зад тази привидна еднаквост обаче се таят коварните клопки на различията. Едно от тях е например, че под съвременната английска силаботоника продължава да пулсира старата англосаксонска акцентуалност. Наложената петостъпност трудно сдържа безсмъртната стихия на подвижната четириударност, която освобождава стиха от метрическите му окови до такава степен, че става почти невъзможно да определиш основната му стъпка. Ще посмее ли преводачът, който работи в традицията на една доста по-строга регулирана система, да последва нашепванията на своя оригинал? Може би не докрай, но с мярка — защо не? Нали от него се очаква с претворчеството си да обогатява не само националния арсенал от художествени идеи, но и формите, в които те се възпроизвеждат, включително и стиховата мелодика! Докато го пернат през пръстите и кажат: стига, това не е българско. Защото мнозина си представят българското като веднъж завинаги заковано (кога и от кого?) и неподлежащо на развитие.

Има и друг, още по-страшен проблем. Уж българският петостъпен стих е точната количествена съответка на английския, но се оказва, че той далеч не всякога успява да побере целия му смислов и образен товар. Дали причината е по-голямата краткост на средната английска дума и фраза или някакъв общ синдром на удължаване поради разлагането на оригиналната синтетичност при превода — това е въпрос за специалистите теоретици и, както виждам, те не могат да се споразумеят за отговора.

Някога големият наш англицист, проф. Марко Минков, споделяше, че реалният преводачески еквивалент на английския петостъпен стих е българският седмостъпен. Такъв, разбира се, в оригиналната поезия комай не се среща и затова неговото стихосложение е необработено. Но малко по малко в процеса на работата си дотолкова се убедих в правотата на тази преценка, че дръзнах да въведа седмостъпността на въоръжение и да се опитам, доколкото мога, сам да я накарам да потегли и да зазвучи. За пръв път пробвах новата мярка в „Изгубеният рай“ на Милтън, а сетне и в други, не толкова обемни творби. Не ще и дума, тя е ритмически твърде тежка за кратките, неопределени жанрове и човек не бива да прекалява с нея въпреки изкусителните ѝ възможности за много по-

пълно претворяване на съдържателния пласт на оригиналното произведение.

Но хайде да не ви занимавам прекалено дълго с кухнята на своята работа. Като мои гости вас ви интересуват не толкова рецептите, по които съм приготвил угощението, а самата гозба. Или, ако се върнем на ботаническата си притча, искате от мен цветята в китката да стигнат до вас свежи и дъхави. А как съм успял да ги пренеса дотук в това състояние (ако съм успял!), си е лично моя работа. На това май нямам какво да възразя.

Сега, преди да престана да ви додявам с моите обяснения, нека не забравя да спомена и за графиките, които съпровождат стихотворенията в тази книга. Те всички принадлежат към един цикъл, който именитият английски скулптор Хенри Мур завърши и изложи в Лондон през 1970 г. — рисунки на слонски череп. Черепът му беше подарен от приятел, художникът го беше сложил в ателието си, а един ден седнал да си почине край него, надникнал вътре и открил цяла вселена от говорещи форми. Имах късмет да попадна на тази изложба и оттогава тя не е преставала да тревожи въображението ми. Помислих си, че работите на Мур великолепно ще стоят между английските стихотворения от близко и далечно време, от всички тематични и атмосферни разновидности, така както неговите скулптури безпогрешно се вменстват и между дърветата по облите хълмове на Съсекс, и между масивните постройки в центъра на Лийдс. В тях има нещо на границата между конкретността на рисувания предмет и абстрактността на чистата форма, което ги прави идеални спътници на поезията. Както и повечето стихотворения в тази книга, те успяват да ни изправят пред нещо реално и обхватимо и да ни покажат как в него се откриват неподозирани извивки, проходи и дълбини, които водят до самото сърце на мирозданието.

Обещах да се махна. Оставям китката стихове на масата. Оттук нататък те нямаат нужда от мен. А от вас.

СТИХОТВОРЕНИЯ И ПОЕМИ

ДЖЕФРИ ЧОСЪР

ДЖЕФРИ ЧОСЪР ЖАЛБАТА НА ЧОСЪР КЪМ ПРАЗНАТА МУ КЕСИЯ^[1]

*На теб една, кесийке моя, нека
да си изплача болката, задето
ти, господарке, днес си толкоз лека,
та чак ми става тежко на сърцето
и ми опротивява битието.
Затуй те моля аз, бъди добра,
наддай отново — инак ще умра!*

*Благослови ме, денем ли, нощя ли
да чуя пак звука ти сладкогласен,
очите ми със жълто да погали
ликът ти като слънчицето ясен.
Кормило ти бъди ми в час опасен,
кralице, на покоя ми сестра,
наддай отново — инак ще умра!*

*Кесийчице, света ми озарила,
спасител мой тук долу на земята,
от този град ме изведи със сила
или ключар стани ми на хазната.
Остриган сам като светите братя,
аз пак те моля, без да те коря:
наддай отново — инак ще умра!*

ПОСЛАНИЕТО НА ЧОСЪР

*Завоевателю на Албиона,
наш крал по избор и по ред на трона,*

*за тебе тази песен се реди.
Ти, който браниш всички от беди,
чуй просбата и приеми поклона!*

[1] Стихотворението — или поне посланието, с което завършва, е написано в годината на завземането на английския престол от Хенри IV — 1399 г. След като детронира Ричард II, на 30 септември Хенри Болингбрук е утвърден за крал от парламента, а още на 3 октомври остроумната молба на Чосър е удовлетворена с отпускането от хазната на допълнителна помощ от 40 марки годишно. Следователно настоящото стихотворение трябва да е изпратено на новопомазания монарх на 1–2 октомври 1399 г. Основната му част вероятно е написана по-рано, но прибавеното към нея петстишно заключително послание очевидно е адресирано до Хенри IV, като почти дословно цитира абсурдното съчетание от съображения, на които се основава претенцията на новия крал за короната, тъй както те са обявени в прокламацията му към английския народ: завоевание, наследствено право и избор. Чосър няма късмета да се радва дълго на милостта на третия пореден монарх, под чието крило успява да се прислони — той умира още през следващата година. ↑

УИЛЯМ ДЪНБАР

УИЛЯМ ДЪНБАР ЖАЛБА ЗА ПОЕТИТЕ^[1]

Аз, който здрав бях и охолен,
сега се мъча, тежко болен
и слаб почти като дете. —
Timor Mortis conturbat me.^[2]

Тук всяко благо суета е,
светът измамен малко трае,
сто козни Дяволът плете. —
Timor Mortis conturbat me.

Човекът е с менлива орис:
от здраве в страст, от радост в горест,
днес нее, утре се пече. —
Timor Mortis conturbat me.

Какво ли земно оцелява —
върбите вятър разлюлява,
а суета света влече. —
Timor Mortis conturbat me.

В смъртта отиват всички твари:
бедняци, роби, господари,
прелати, принцове, крале. —
Timor Mortis conturbat me.

Тя рицаря безстрашен взема
ведно със щита и със шлема

току сред бранното поле. —
Timor Mortis conturbat me.

И пак тя гневно дръпва, ето,
от майчината гръд детето —
най-драг от всички плодове. —
Timor Mortis conturbat me.

Боеца грабва вмиг от боя,
сподиря в крепостта героя,
от трема дамата зове. —
Timor Mortis conturbat me.

Пред никой силен не отстъпва,
от умния не се отдръпва.
Кой удара ѝ ще възпре? —
Timor Mortis conturbat me.

Магьосника и астролога,
логика ловък, теолога
край нея как ще се провре? —
Timor Mortis conturbat me.

И вещицата по медицина
лечител и хирург мърцина
отиде, та се не виде! —
Timor Mortis conturbat me.

А както гледам, и поета,
и той към гроба с всички крета —
пред нея дарба не преде. —
Timor Mortis conturbat me.

Тя Чосър, княза на певците,
срази в часа на изпитните,
брат Бери, Гауър превзе. —
Timor Mortis conturbat me.

Почтения сър Хю Еглинтън,
Хериът, Етрик и Уинтън
се свиха в нейните нозе. —
Timor Mortis conturbat me.

В Джон Клерк и в Джеймс Афлек тя впръсна
яд скорпионски и прекъсна
най-нежните им стихове. —
Timor Mortis conturbat me.

С Холанд и Барбър се справи,
сър Мънго Локарт не забрави —
той, който Лийски се зове. —
Timor Mortis conturbat me.

И Клерк Транентски, онзи, дето
възпя на Гавейн житието,
и Гилбърт Хей ни тя отне. —
Timor Mortis conturbat me.

С градушка зла Слепеца Хари
и Санди Трейл сред път удари,
от коня Патрик Джонстън сне. —
Timor Mortis conturbat me.

Мерсейр, що любовта описа
тъй смислено, че всички слуса —
и него тя оттук поде. —
Timor Mortis conturbat me.

Отмъкна Роул Абърдински
и още Роул Корсторфински.
На тяхно място кой дойде? —
Timor Mortis conturbat me.

В Дъмфърлин тя успя без време

и Робърт Хенрисън да вземе,
Джон Рос изнесе на ръце. —
Timor Mortis conturbat me.

И Стобо похити без срама,
и Квинтин Шоу — тези двама
цял свят оплаква от сърце. —
Timor Mortis conturbat me.

Уолтър Кенеди — и него
Смъртта при себе си прие го,
щом ред дойде му да умре. —
Timor Mortis conturbat me.

Тъй с братята ми се разправи
до крак — и мен не ще остави,
в прахта накрай ще ме простре. —
Timor Mortis conturbat me.

Щом свършва в Смърт животът кратък,
през Смърт да минем — та оттатък
животът вече да не спре. —
Timor Mortis conturbat me.

[1] Имената на поетите, чиято кончина Дънбар оплаква, са все негови предшественици, като се започне с Чосър, Гауър и Барбър от късния XIV век и се стигне до негови съвременници на границата между XV и XVI столетие, от които особено изпъкват другите двама шотландци: Робърт Хенрисън (1430–1506) и Уолтър Кенеди (1460–1508). ↑

[2] *Timor Mortis conturbat me.* — Страхът от Смъртта ме хвърля в смут (лат.). ↑

ТОМАС УАЙЪТ

ТОМАС УАЙЪТ КАКВО ЩЕ КАЖЕШ ЗА ТОВА?

*Убягват ми онези, що преди
пристъпваха в покоите ми боси.
Какво ли толкова ги подлуди,
та днес като дивачки вирят нос и
забравят как без свади и въпроси
долитаха при мен да ги нахраня
без тази вечна жажда за промяна.*

*Не, слава богу, другояче беше,
стократно по-добре — аз помня как
един път дрехата ѝ в миг се свлече
от раменете ѝ додолу чак,
обви ме тя с ръчици, с поглед благ
целуна ме и тихо промълви ми:
„Какво ще кажеш за това, любими?“*

*Не беше сън, не беше — буден бях,
но всичко днес, уви, е променено
и нежността ми се превърна в грях —
отпраща ме сърцето ѝ студено
и нещо ново търси настървено.
Но то си е за нейната глава,
нали? Какво ще кажеш за това?*

ЕДМЪНД СПЕНСЪР

ЕДМЪНД СПЕНСЪР С КАКВО, КАЖЕТЕ, ДА СРАВНЯ ОЧИТЕ... „АМОРЕТИ“, СОНЕТ 9

С какво, кажете, да сравня очите,
които сгряват моя дух смрачен?
Достойно ли е нещо за лъчите
на погледа им, с нежност озарен?
Кой, слънцето? Те греят нощ и ден.
Луната ли? Но те са неизменни.
Звездите? Не, по-светло е над мен.
Ни огъня — те биват и смирени.
Ни мълниите — искри мигновени.
Ни диаманта — те не са тъй твърди.
Кристалът ли? Не, те са по-споени.
Стъклото? О, това ще я разсърди.
Създателя напомнят те тогаз,
че той огрява всичко покрай нас.

ЕДМЪНД СПЕНСЪР
АЗ ОГЪН СЪМ, ЛЮБИМАТА МИ — ЛЕД...
„АМОРЕТИ“, СОНЕТ 30

*Аз огън съм, любимата ми — лед.
Но как тогава този неин студ
не се топи от пламъка ми клет,
а става все по-твърд и все по-лют.*

*И как тогава моят пламък луд
не стихва от сърдечния ѝ мраз,
та аз горя, от своя блян нечут,
и мойта жар нараства всеки час?*

*О, що за чудо — в смут се питам аз —
от огъня да се втвърди ледът,
а този лед, по-хладен от елмаз,
на огъня да дава мощ и плът?*

*Такава сила има любовта,
че в миг променя хода на света.*

ФИЛИП СИДНИ

ФИЛИП СИДНИ ОБИКНАЛ, ИСКАХ В СТИХ ДА ОБЯСНЯ КАКВА Е... „АСТРОФЕЛ И СТЕЛА“, СОНЕТ 1

*Обикнал, исках в стих да обясня каква е
скръбта ми, та скръбта да ѝ даде наслада;
с наслада да чете; прочела, да узнае;
узнала в жал, от жал да ми дари пощада.
И дирех слово, дето мъката да вае,
из чуждите творби се ровех без досада
с надежда, че оттам над мен ще заиграе
живителният дъжд след жегата на ада.*

*Ала духът — дете на майката природа —
от сухата наука-мащеха избяга,
та всички чужди стъпки спираха пред входа
и натежал от думи, аз мълчах на прага.*

*Тогава мойта Муза всичко разреши:
„В сърцето си се взри, глупецо, и пиши!“*

ФИЛИП СИДНИ
ТАКА Е, НА ДУХА Е ДЛЪЖЕН...
„АСТРОФЕЛ И СТЕЛА“, СОНЕТ 5

*Така е, на духа е длъжен взорът
да служи, на небесния му трон.
Които тази висша власт оспорят,
за своя бунт ще заплатят със стон.*

*Да, вярно е, лъкът на Купидон
е идол, който на глупците хорът
все тъй ще тачи с нечестив поклон,
додето всички църкви се затворят.*

*Да, божията красота е чест,
а земната е нейна сянка слаба,
неустойчива в тленната си смес.
Да, ний сме гости тук и духом трябва
да дирим пак на своя дом предела.
Така е, знам, но аз обичам Стела.*

ФИЛИП СИДНИ
ЕЛА, О СЪН, ЯК ВЪЗЕЛ НА ПОКОЯ...
„АСТРОФЕЛ И СТЕЛА“, СОНЕТ 39

*Ела, о сън, як възел на покоя,
дом на ума, за мъката балсам,
богатство в бедността, прохлада в зноя,
строг съдник между малък и голям;
със своя щит спаси ме от безброя
стрели на скръб, не ме оставяй сам;
о, усмири в душата ми двубоя —
и аз най-щедър откуп ще ти дам.*

*Вземи тогаз възглавките ми меки,
леглото сладко, тихия ми кът,
венеца розов, мислите нелеки —
и ако те не те задоволят,
не се гневи — у мен ще видиш ти
най-жив ликът на Стела да блести.*

МАЙКЪЛ ДРЕЙТЪН

МАЙКЪЛ ДРЕЙТЪН ЩОМ НЯМА КАК, ЦЕЛУВАЙ МЕ — И С БОГА!... „ИДЕЯ“, СОНЕТ 61

*Щом няма как, целувай ме — и с бога!
Не, друго вече не търси от мен.
Дори се радвам, радвам се, че мога
да се освободя от този плен.
Да се ръкуваме и — край довека!
И ако някога се срещнем пак,
в очите си от тази обич нека
да не открием ни следа, ни знак.
Сега, когато любовта умира,
заглъхва пулсът, чувството мълчи
и верността край одъра ѝ спира,
за да затвори мъртвите очи,
сега едничка ти, ако решиш,
отново можеш да я съживиш.*

КРИСТОФЪР МАРЛОУ

КРИСТОФЪР МАРЛОУ ПЛАМЕННИЯТ ПАСТИР КЪМ СВОЯТА ЛЮБИМА

*Ела и ми стани любима
и всяка сладост, дето има
по хълм и дол, на рид и паша,
в поле и лес — ще бъде наша.*

*И седнали на канарите,
ще видим как пасат овците
покрай реките, заиграли
под звънки птичи мадригали.*

*Аз ще ти дам легла от рози,
тъй както в царските чертози,
венци и китки, и престилки
с везба от мирти и от билки.*

*И дрехи гиздави, тъкани
от агнешки руна отбрани;
за зимата — пантофки малки
с големи златни закопчалки;*

*коланче от бръшлян и слама
с янтар, с корал за катарама.
Душа ти всичко тук ще има —
ела и ми стани любима.*

*Напролет свита от пастири
за теб ще пее и ще свири.
Каквото искаш, ще го има —*

ела и ми стани любима.

УИЛЯМ ШЕКСПИР

УИЛЯМ ШЕКСПИР ОТ НАЙ-ПРЕКРАСНИТЕ СЪЗДАНИЯ ПОТОМСТВО НИЙ ЖЕЛАЕМ... СОНЕТ 1

*От най-прекрасните създания потомство ний
желаем,
та розата на красотата никога да не изтлее,
но ако с времето по-зрелият си тръгва неспасяем,
в наследника му нежен споменът остава да живее.
Ала обручен с блясъка на собствените свои взори,
ти храниш своята светлина със същностното си
гориво,
като превръщаш в пустоши най-плодородните
простори
и враг на себе си, наказваш себе си немилостиво.
Ти, който на света си сам сега украсата най-млада
и си единствен вестовой на пъстро пролетно
цъфтене,
погребваш още в пълката ѝ собствената си наслада
и, нежен грубиян, прахосваш при самото си пестене.*

*Смили се над света, защото алчност е да присвоиш
за себе си и гроба туй, което на света дължиш.*

УИЛЯМ ШЕКСПИР
СЛЕД ВСИЧКО ТУ СМЪРТТА ЖАДУВАМ АЗ...
СОНЕТ 66

*След всичко туй смъртта жадувам аз:
видях честта родена в нищета,
нищожеството — с накит от елмаз
и верността — в неверните уста,
и почестите златни — в безразбор,
и момината чистота — на търг,
и славата — превърната в позор,
и силата — подбита от недъг,
и на изкуството езика — спрян,
и глупостта — в надзор над сръчността,
и простичката правда — с глас презрян,
и доброта — пленник на злостта.*

*От всичко туй да бягам съм готов,
но кой ще брани моята любов?*

УИЛЯМ ШЕКСПИР
ТИ ВИЖДАШ ТУЙ ГОДИШНО ВРЕМЕ В МЕН...
СОНЕТ 73

*Ти виждаш туй годишно време в мен,
когато зъзнат тук-таме листа
по голи клони — храм опустошен,
от който хорът птичи отлетя.
Ти в мене виждаш онзи късен зрак,
чиято жар след сетните зари
лъч подир лъч нощта заключва в мрак,
като смъртта, с която са сестри.
Ти в мене виждаш огъня, изтлял
върз пепелта на младия си плам
от онова, което уж е ял,
накрая — ето на — изяден сам.*

*Туй виждаш ти и повече цениш
онуй, с което ще се разделиш.*

БЕН ДЖОНСЪН

БЕН ДЖОНСЪН НА СИЛИЯ^[1]

*С очите си вдигни на здравица за мен —
с очи ще пия твойта красота.
Или една целувка в чашата си скрий —
не ще потърся вино до смъртта.
Дълбока жажда в мен расте от ден на ден.
Божествена напитка иска тя.
Но твойта сладост аз не бих сменил дори
на Зевсовия сок за сладостта.*

*От ароматни рози сплетох ти венец.
Във твоя чест бе тоя дар богат,
а и във негова — че щом го носиш ти,
той винаги ще бъде свеж и млад.
Но ти с дъха си само като с лек ветреца
докосна го и мигом прати го назад,
и оттогава той ухае и цъфти
със твоето уханье и цвят.*

[1] В Изданието на „Обсидиан“ е допусната грешка — стихотворението е озаглавено „На Силвия“. Името на лирическата Дама на сърцето в поезията на Бен Джонсън е Силия (Celia), съответно оригиналното заглавие е „To Celia“. Затова си позволих да коригирам името. — Бел. NomaD. ↑

БЕН ДЖОНСЪН
ПОРТРЕТЪТ МИ, ОСТАВЕН В ШОТЛАНДИЯ

*Не сляп, а глух е богът Купидон,
щом толкоз ме намрази
онази,
която в моето сърце запази
високия си трон.
Речта ми, сигурен съм, беше сладка
и всяка фраза гладка
се мереше с най-опитната хватка
на някой млад самец
на Аполон под златния венец.*

*Но както и да смятам и да гледам,
аз виждам — мойта мила
добре е преценила
стоте ми бели косми ред по редом,
годините — четирисет и седем,
шкембето — планина могъща,
която трудно се прегръща,
лика ми каменист, насечен вредом.
И всичко туй, провряло се в очите,
съвсем ѝ е запушило ушите.*

ДЖОН ДЪН

ДЖОН ДЪН ИЗГРЕВ-СЛЪНЦЕ

Досадно слънце, стар глупак,
защо тъй час по час
се пъхаш през пердетата при нас?
От теб ли любовта ще чака знак?
Педант проклет, върви кори
чираци, ученици — да се будят,
за кралски лов придворни събери
и селски мравки — службици да гудят.
Че час, ден, месец — дрипите това са
на времето и тя не ги понася.

Не смятай с тези си лъчи
че водиш тук деня.
Аз тях, да мигна, ще ги затъмня,
но нея ще изпусна от очи.
От взора ѝ незаслепен
ако е своят още, виж в леглото
дали и двете Индии при мен
не ще са утре — с мирта и среброто
и всеки княз от близо и далече
не ще ли е в постелята ми вече.

Царствата тя, царете аз —
в нас цял светът е сбран.
Алхимия пред туй е всяка дан,
театър — почитта пред принц и княз.
Ти, слънце, също си с късмет,
че тъй трудът ти тежък намалява.

*Света да топлиш — този твой завет,
щом стоплиш нас, изпълнен е тогава.
Та тук, в леглото грей ни — то от вчера
е център твой, стените — твоя сфера.*

ДЖОН ДЪН ЕКСТАЗЪТ^[1]

Там, где — възглавка върху ложе —
брегът набъбва заплоден,
та теменугата да сложи
глава — там тя седеше с мен.

Ръцете ни споени бяха
с избликнал в дланите балсам.
Очите ни лъчи плетяха
в едно въже от двоен плам.

Тъй нашто първо единение
бе присад на ръце в ръце,
а цялото ни размножение —
във всеки поглед по лице.

И както между войнства равни
съдбата висне в труден час,
душите ни, най-сетне явни,
сега висяха между нас.

Там преговаряха душите,
а ний цял ден лежахме тук
като надгробия побити,
застинали без жест и звук.

И някой, от любов обгърнат,
в душевния език прозрял,
от любовта добра превърнат
цял в ум, да би наблизко спрял,

коя душа говори, трудно

би казал — те мълвяха в хор,
но в съчетанието чудно
пречистил би и слух, и взор.

Тъй учи ни сега екстаза
каква е нашата любов —
ний казахме. — Това показва,
че тя не е на пола зов,

но както всякоя душа е
смес от неведоми неща,
душите смесени дерзае
ведно да слее любовта.

Една-едничка теменуга
веднъж като се присади,
ръст, цвят и сила има друга —
дваж по-голяма от преди.

Когато любовта споява
тъй две души различни, тя —
душата нова надделява
на самотата слабостта.

И сбрани в тази общност сляна,
ний знаем, че се състоим
от две души и на промяна
ни аз, ни тя не подлежим.

Но о, телата си защо ли
оставихме така в захлас?
Ний с нея сме небесни воли,
а те са сферите за нас.

И нека сме им благодарни,
че сме се срещнали чрез тях,
чрез чувствата им лъчезарни,

че те са сплав за нас, не прах.

*Повелите на небесата
в ефира само се четат.
Така и ний душа в душата
ще влеем, влезли в своята плът.*

*Кръвта поражда изпарения,
подобни на духа ни лек,
да върже сложното сплетение,
наименувано човек —*

*така са длъжни и душите
да слязат в сетивата пак,
че инак принцът славен скрит е
в затвора си от вечен мрак.*

*Затуй се връщаме в телата,
да стане зрима любовта,
че тайнствата ѝ са в душата,
но нейна книга е плътта.*

*И ако някой влюбен чуе
беседата ни посред път,
промяна той ще търси всуе
сега, когато пак сме в плът.*

[1] Както много от стихотворенията на Дън и неговите следовници от Метафизическата школа, „Екстазът“ е пълен с алюзии към книжното знание и традиционните вярвания на времето, вплетени в поетичната образност.

Екстазът при мистиците е състояние на религиозно съзерцание, при което душата се освобождава от тялото и постига висше познание без помощта на сетивата.

Очите плетат лъчи от двоен плам, тъй като според неоплатонистите зрението се осъществява чрез изпращането на вид

лъчи от очите към предметите и приемането на тези лъчи при тяхното завръщане.

Висшата любов, пак според тази философия, е духовната, а не плътската.

Неоплатонистите гледали на душата като на тайнствено съчетание от духовни и материални елементи — смес от неведоми неща. На промяна подлежали само земните неща, защото били съставени от неравностойни елементи. Елементите на сляната душа тук са неподлежащи на промяна души.

Съгласно традиционната космогония, основана на учението на Птоломей, вселената е концентрична система от сфери, които се обитават и управляват от свои духове (небесни воли).

Според Парацелз влиянието на звездите върху човешката съдба се предавало само посредством въздуха, затова: *Повелите на небесата в ефира само се четат*.

Традиционната физиология смятала, че връзката между тялото и душата се осъществява чрез *изпарения* (духове), възхождащи от кръвта. ↑

ДЖОН ДЪН
НЕ СЕ НАДУВАЙ, СМЪРТ...
„СВЕЩЕНИ СОНЕТИ“, 10

*Не се надувай, Смърт — макар да виеш,
че си всесилна, ти не си такава.
Сразеният от тебе не остава
при теб — и мене ти не ще убиеш.
Дори в съня наслада ще откриеш —
каква ли сладост има в теб тогава!
Най-доблестният пръв при теб минава,
в покой блажен духа му да омиеш.
Роб на съдбата, случая, царете,
с отрови, с битки, с болки ти дружиш,
но по-дълбоко ли ще ни приспиш
от някоя магия или цвете?
Сънят ще литне — и смъртта, поглеж,
изтляла. Смърт, ти също ще умреш.*

ДЖОН МИЛТЪН

ДЖОН МИЛТЪН НА ПОКОЙНАТА СИ ЖЕНА СОНЕТ 23

*Аз сякаш зърнах своята светица,
от гроба вдигната — Алкеста съща,
която Зевсовият син ми връща,
макар с лице по-бледо от свещица,
след раждането като мъченица
пречистена от църквата могъща —
тъй, вярвам, взорът ми ще я прегръща
в чертога на небесната царица.
Дойде неопетнена, в бяла дреха,
забулена, но моят дух я зърна
в лъчи от обич, благост и утеха
и аз се наклоних да я прегърна,
но се събудих и ми я отнеха
и о, денят изгрял нощта ми върна.*

РИЧАРД КРАШОУ

РИЧАРД КРАШОУ ЕПИТАФИЯ НА ЕДНА МЛАДА СЪПРУЖЕСКА ДВОЙКА, УМРЯЛА И ПОГРЕБАНА ЗАЕДНО

*За тях, повтор венчани от смъртта,
днес второ брачно ложе е пръстта.
Съдбата със законите си зли
душите от телата отдели,
ала безсилна бе един от друг
да раздели съпруга и съпруг.*

*Не ридай, читателю, не бива.
Влюбената двойка е щастлива.
Като гълъби опитомени
те лежат в прегръдка сетна елени.
От камък е студеното възглаве,
оловни са завивките корави,
но любовта постлала е леглото
и никога не ще ги стигне злото.*

*Нека спят, додето съмне пак.
Подир този буреносен мрак
вечната зора ще зазори
и завесите ще изгори.
И те ще се събудят за деня,
след който няма нощна тъмнина.*

РИЧАРД ЛЪВЛЕЙС

РИЧАРД ЛЪВЛЕЙС НА ЛУКАСТА, ПРЕДИ ДА ТРЪГНА НА ВОЙНА

*Не ме наказвай, мила, с твоя съд,
задето храма тих
на ведрия ти ум и чиста гръд
с войната замених.*

*Да, истина е — тук преследвам аз
не тебе, а врага
и вместо теб презръщам с тройна страст
меч, кон и щит сега.*

*Но горда с изневярата бъди,
че ако в бой свиреп
не бих изложил за честта гърди,
как бих обичал теб?*

АНДРЮ МАРВЪЛ

АНДРЮ МАРВЪЛ НА СВЕНЛИВАТА СИ ВЪЗЛЮБЛЕНА

Да имахме, миледи, свят и време,
не би била свенливостта ви бreme.
Мечтали бихме, както си седим,
деня любовен как да съкратим.
Край Ганг вий бихте сбирали рубини,
а аз край Хъмбър^[1] жалил бих с години
за вас. Обичал бих ви пет лета
преди потопа — и от любовта
очите ваши нека се отвържат,
доде евреите не се покръстят.
Тъй моята любов би расла бавно,
но безгранично като царство славно.
По сто години бих прославял взора
и челото ви ясно без умора,
по двеста бих отдал на всяка гръд
и още трийсет хиляди отвъд —
за всяка част по ера, чак додето
накрая ви разкроя и сърцето.
Че тази висша чест ви се полага
и аз не бих ви любил инак, драга.
Но зад гърба ми с тропот глух ме стряска
на времето крилатата каляска,
а пък пред нас в безкрайните предели
пустинята на Вечността се стели.
Ще се изгуби прелестта ви, знам,
а мойта песен ще заглъхне там —
под мрамора, и червей ще опита

девствеността ви, тъй усърдно крита.
Честта ви нежна в прах ще се превърне
и в пепелта лъстта ми ще посърне.
Да, гробът е спокоен, чуден край,
но в него никой не прегръща май.
Затуй сега, додето свежест здрава
като роса лицето ви огрява
и пламенната ви душа говори
с внезапни блясъци през всички пори,
доде са ясни нашите зеници,
подобно влюбените хищни птици
да глътнем времето си с буйна страст,
а не да креем в мудната му власт!
О, нека днешната си мощ и сладост
да съберем в едно кълбо от младост
и да се врежем с яростна охота
през дверите желязни на живота,
та щом не можем слънцето да спрем,
да го пришпорим колкото си щем!

[1] Хъмбър е река в Йоркшир, Англия, край чието устие при град Хъл се е намирал домът на Марвъл. ↑

АЛЕКСАНДЪР ПОУП

АЛЕКСАНДЪР ПОУП МЕРИ ГЪЛИВЪР ДО КАПИТАН ЛЕМЮЪЛ ГЪЛИВЪР^[1]

Съдържание:

Тъй като капитанът за известно време след завръщането си се е оттеглил при г-н Симпсън в провинцията, г-жа Гъливър, усетила в неговото поведение напоследък някакво охлаждане на чувствата, му пише следното увещаващо, успокояващо и нежно-укоряващо послание.

*Добре дошъл, съпруже, в своя край!
Ха! Ласката ми ти отбягваш май.
Затуй ли тъй се молах да се върнеш
и жаждах всяка нощ да ме прегърнеш!
Пет дълги зими не подирих други.
В Редриф са малко верните съпруги.
Откривам в твоя лик непостоянство:
запушваш нос, очите ти са в странство.
Ти към жена си да се прилепиш,
е казано, а не да се гнушиш.
Преди прилепваше и аз без злоба
към тебе бих прилепвала до гроба.
Смили се, чуй как рожбите ти плачат —
те твои са и трябва да се тачат.
Преброй ги и ще видиш — живи-здрави,
нак толкова са, колкото остави.
И как те тупкат с лапички, с крачета!
Защо се стряскаш? Да не са зверчета?*

От твое семе всички са, нали?
Над тях поне тогава се смили!

И Бидъл скита в Индия далечна,
но любовта му си остана вечна.
А Пенъл пък, света обиколил,
се върна при жена си дважд по-мил,
при все че Пенълица е от мен
по-смугла — като нощ, сравнена с ден.
А пък на Бидъл булката дори
навършва вече петдесет и три.

Не ме докосвай, а? Това остана —
да ме нарочиш и за повлекана.
Жената на Флимнап ли беше тая
лилипутянка, дето те омая?
Не съм червенокоса, с дъх на звяр,
по-чиста съм от твоя прост коняр,
ала за теб конюшната е мила
и все си с дорестата си кобила.
Човек неомагьосан мигар може
да спи на слама вместо в брачно ложе?

Ако в кобилата е влязъл оня,
рогатият, с тамян ще го прогоня.
За луд те мислят или за обсебен,
от слама, казват, лек ти бил потребен.
Каква ти слама! То от тая слама
зер лудостта ти става по-голяма.

В леглото (сцена на наслади прежни —
това личи по розбите ти нежни)
през сън те диря аз, зова те с плам —
къде ти, Гъливър го няма там!
Събуждам се, претърсвам всичко вкъщи —
мъжът ми е изчезнал, призрак същи.
По улиците хуквам, викам, плача,
народът по прозорците изскача.
„Къде спи моят Гъливър?“ Насила
отвърщат: „При червената кобила.“

В зори поемам рано на пазар

(да угодя на своя господар),
избирам ти аспержи и фазани
(нали обичаш все блюда отбрани!),
охарчвам се, но моят хубостник
се мръщи — искал само ечемик.

Мъжете мъкнат вкъщи скъпи вещи,
за да нагиздят рожби и невестии.
Аз май съм между малкото, които
са отличени с чаша от копито.
Но истинската мъка не е тая,
а друга, по-сурова — че не зная
как пред съпруга толкова добра
кобила и конярче ти избра.

Ако от тях за миг се отделиш,
та отдалеч поне благоволиш
да ми разкажеш своите патила,
ах, толкова честита бих била
и с цялата ти челяд повестта ти
в захлас бих чула пак стотици пъти.
О, как се смръзнах цялата от страх,
когато проснат ничком те видях
самин сред лилипутските полета,
оплетен с хилядите им въжета!
И как по всеки здрав твой член щом плъпна
войската им, сърцето ми потръпна!
А пък като заля с порой пожара
и всичките да ахнат тъй накара,
видях те цял и туй, с което там
тях изгаси, тук в мен разпали плам.
Ти с очила очите си опази,
но от кого ги имаш? Пак от тази!
И Болголам със своя указ твърд
като че мен осъдил бе на смърт.

Когато всеки можеше за грош
да те оглежда, аз бих дала кош.
А великанчето като те пхна
в устата си, за малко да издъхна.

Когато в онзи кокал те навряха
или когато по оная стряха
маймунът с тебе взе да се катери,
повярвай, всичко в мен се разтрепери.
То пък онуй моме като те сложи
на цицката си, как ме разтревожи!
И все си казвах, че ще е добре,
ако поне дотук с игрите спре.
А Глъмдалклич — как плаках пред небето
да пощади това девойче клето!
Защо ли кралят да наказва нея
за този грях, от който аз живея?
Така ли само свобода се дава?
Животът мой за теб е смърт тогава!
На нов език, о скъпи, научи ме
да те зова с най-свидното ти име.
Грилдриг ли ти е прякорът най-драг
(тъй викаше ти кралят в Бробдингнаг,
додето в шепата му ти седеше
и клюките в ухото му крещеше)
или Куинбъс Флестрин — планината,
отгоре дето гледа на палата,
или пък Нардак, лилипутски лорд,
и Глъмгълм, който никак не е горд?
Не, нека Зевс настрои тъй носа ми,
че да зацвиля с твоите хуйнхъми.
Хуйнхъм ще те наричам аз самата,
а тъй ще си науча и децата
с надежда, че мъжът ми вихрогон
във всяко нещо ще е като кон.

[1] Стихотворението е изцяло базирано върху завършека на книгата на Джонатан Суифт „Пътешествията на Гъливър“, когато главният герой се завръща у дома, но след общуването си с разумните коне (хуйнхъми) вече предпочита конската компания пред човешката. Всички лични имена, използвани тук, са на персонажи от тази книга.

Многобройни са и алюзиите към места и събития, описани в нея. Тъй като всичко това е широко известно и на нашите читатели, едва ли са необходими детайлни обяснения. ↑

АЛЕКСАНДЪР ПОУП ОДА НА САМОТАТА

*Блазе на онзи, който е доволен
в кръга на бащината си земя
и с радост диша въздуха охолен,
че си е у дома,*

*чиито ниви с хляб го сподобяват,
а пък стадата — с мляко и руна,
чиито буки лете хлад му дават,
а зиме — топлина.*

*Честит е който гледа уталожен
как часове и дни се нижат рой,
със здраво тяло, с ум неразтревожен
дене в блажен покой,*

*в дълбок сън нощем, работа и сладост
съединил в едно и отдих тих,
и дух невинен, дето литва с радост
към размисъл и стих.*

*Тъй нека да живея — сам, без слава,
и да умра, без да ви натъжа,
и никой камък нека не издава
къде лежа.*

АЛЕКСАНДЪР ПОУП ЕПИГРАМИ И ЕПИТАФИИ

НА ЕДНОГО, КОЙТО ПИШЕШЕ ДЪЛГИ ЕПИТАФИИ

*Епитафиите ти във грях ни вкарват:
толкова неща ни казват те,
че полвината от тях не ни се вярват,
другата пък — кой да я чете?*

ДВУСТИШИЕ НАД ЛЕГОВИЩЕТО МУ

*Животът за това е, щем не щем —
да правим планове и да умрем.*

ЕПИГРАМА

*Блъскай глава, ум да ти дойде викай.
Но как да дойде — вътре няма никой!*

ФРЕНСКА ЕПИГРАМА

*Признавам, драги, няма как —
всеки поет е и глупак,
но знам по теб, че за късмет
всеки глупак не е поет.*

ЕПИТАФИЯ

*Тук праведният Г.^[1] лежи.
Където и да се обърне,
неправди срещна и лъжи
и сто на сто не ще се върне.*

[1] Г. — Джон Гей, поет и близък приятел на Поуп. ↑

УИЛЯМ БЛЕЙК

УИЛЯМ БЛЕЙК ОТРОВНО ДЪРВО

*На другар се разгневих,
казах му — и му простих.
Към врага гневът ме тласна,
премълчах — гневът порасна.*

*И със сълзи нощ и ден
го поливах изнурен,
и го греех без почивка
със преструвка и усмивка.*

*Тъй той расна ден и нощ
и наля се плод — разкош.
В миг врагът плода съзира
и че той е мой, разбира.*

*И във двора ми по мрак
се промъква злият враг.
Радва ми в зори окото —
проснат възник под дървото.*

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ СЪЧИНЕНО НА УЕСТМИНСТЪРСКИЯ МОСТ 3 СЕПТЕМВРИ 1802 Г.^[1]

*Нищо по-прекрасно няма на земята.
Без душа е онзи, който отминава
гледка тъй неотразимо-величава:
като дреха този град сега намята
утринната прелест — ширнат сред полята,
сонм от баржи, кули, храмове изгрява
под небето с блясък, който озарява
въздуха бездимен с трепкаща позлата.
Тъй великолепно слънцето едва ли
долини и хълми друг път ще огрее.
О, какъв дълбок покой духа ми гали!
Волната река като на сън се лее.
Боже! Сякаш всички къщи са заспали
и това сърце с гигантска мощ немее.*

^[1] Уестминстърският е един от централните лондонски мостове над Темза. Уърдсуърт е написал сонета върху покрива на дилижанса, с който на посочената в заглавието дата е заминавал за Франция. ↑

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
ПРЕД ЕДНА КРАСИВА КАРТИНА
НАРИСУВАНА ОТ СЪР ДЖ. Х. БОМЪНТ, БАРТ^[1]

*Хвала, изкуство, че си съумяло
да хванеш този облак несравним,
да не изпуснеш тъничкия дим
и слънцето, деня с любов огряло,
че няколкото пътници си спряло,
преди гората да ги ограда,
и онзи члън над гладките води
на вечна котва там си приковало.
О, душеутешително изкуство,
велико в своята скромна простота,
готово всичко с радост да приеме!
Ти спираш тук за смъртното ни чувство
едничък миг от бягащото време,
обвит в покоя чист на вечността.*

[1] Уърдсуърт обяснява, че картината, която е дала повод за написването на този сонет, се е намирала в дома на енорийския свещеник край езерото Грасмир, в който поетът е живял със семейството си в продължение на две години. На нея са били изобразени хълмовете край Колеортън. Престоят на Уърдсуъртови в този край на Езерния район е бил много щастлив, но завършва със загубата на двете им деца. ↑

**УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
НА МОНАХИНЯТА НЕ Й Е БОЛНО**

*На монахинята не й е болно
от туй, че е натясно в манастира;
школярят в своята крепост се прибира
безропотно; момичето доволно
чекръка си върти и как охолно
пчелицата, пребродила ефира,
в едно цветче със часове се свира.
Затворът, в който влизаш драговошно,
не е затвор. И затова с отрада
на нивицата скромна на сонета
се трудих и в блаженство, и в несрета —
честит, ако за миг даря наслада
на оня, който, ширните полета
пребродил, за почивка с мен присяда.*

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ НАРЦИСИ

*Подобно облак в лято знойно
аз сам през хълм и дол вървях,
когато множество безбройно
от златни нарциси видях
в лек танц край езерната шир
да пърха и кръжи безспир.*

*Като трептящите звездици
на онзи блеснал Млечен път
те не преставаха в редици
край залива да се тълпят
и с хиляди пред моя взор
там люшкаха се на простор.*

*Край тях танцуваха вълните,
но дважд по-живи бяха те.
Поетът между тях честит е
като ликуващо дете.
Аз гледах, гледах, не разбрал,
как много съм забогатял.*

*Защото често на дивана
потънал в мисли и мечти,
днес виждам същата поляна
в самотността ми да трепти
и с нарцисовия рояк
сърцето ми танцува пак.*

САМЮЪЛ ТЕЙЛЪР КОЛРИДЖ

САМУЕЛ КОЛРИДЖ КУБЛАЙ ХАН

*Във Ксанаду сам Кублай хан
издигнал приказен палат
и в ширни пещери разлян,
се стичал в мрачен океан
там Алф, потокът свят.
Дор десет мили плодна пръст
ограждал зид околоръст —
градини пъстри с лъкатушни бари
между благоуханни дървеса
и лесове като бърдата стари
покрай поляни в слънчева роса.*

*Но ах, онази романтична бездна,
разполовила хълма нелюдим!
Чутовен кът! Една жена ли чезна
в такова място посред нощ беззвездна
по тайния си призрачен любим!
Из тази грозна паст, безспир кипяща,
земята запъхтяна в миг изпраща
от дълбините свои на възбог
един полузадавен водоскок
с безброй отломъци — като градушка
или извита над харман вихрушка —
и сред скали танцуващи така
избликва в миг свещената река.
Пет мили лъкатуши и се гъне
свещената река през лес и дол,
дорде след пещерния си юдол*

вдън океана мъртъв с рев потъне.
И в този рев дочува Кублай хан
дедите му да прорицават бран!
Палатът приказен замята
сянката си над вълните,
гдето екнат с мярка слята
изворът и пещерите.
Такова чудо е за приказ вред —
палат от слънце с пещери от лед!

Една девица с цитра звънка
в бляна ми веднъж изгря —
тя беше абисинска дева
и ме ощастливи с напева
за планината Абора.
Да можех пак да чувам
гласа ѝ вътре в мен,
аз щях така да възликувам,
че с напева вдъхновен
щях в ефира да извая
свод слънчев с пещери от лед,
та да го зърнат и в омая
да викнат: Вижте, вижте тая
коса развяна, образ блед!
Триж обходите го отвред
и в уплах свят очи склонете,
че той е пил роса от цвете
и се е хранил с райски мед.

ДЖОРДЖ ГОРДЪН БАЙРОН

ДЖОРДЖ БАЙРОН ПРОМЕТЕЙ

I

*Титане вечно жив, ти, чийто Дух
на смъртността за тленните неволи
тук, в царството на земните юдоли,
едничък не остана сляп и глух,
с какво ли тази жал те награди?
С безмълвна горест в болните гърди,
с веригата, орела и скалата,
и мъката на гордия в душата,
която ще притиска зъб о зъб,
дори и да се задуши от скръб,
та само в миг самотен да въздъхне,
но тъй, че да не чуят на небето,
и ще се крие в себе си, додето
гласът ѝ най-подир без ек заглъхне.*

II

*Титане, твоят труден жребий бе
борбата между воля и страдание —
в безсмъртието вечно изтезание!
И тъй, неумолимото Небе
и на Съдбата глухото тиранство,
Ненавистта, която с постоянство
твори в безсмислената си забава
нещата, за да ги унищожавя,
отказаха ти даже и смъртта.*

Твой беше дарът клет на вечността,
за който ти достоен се показва —
от тебе Зевс изтръгна не молба,
а само гръмотевични закани
от пъкъла на живите ти рани.
Ти бе прозрял в суровата съдба,
но даже и сега не му я каза,
стаил присъда в своето мълчание,
а той в напразното си разкажание
така се разтрепери, че едва
сам мълнията си не изтърва.

III

О, грях божествен — ти донесе лек
за мъката световна и понечи
с напътствени добросърдечни речи
да укрепиш разумния човек.
Но и след страшното си поражение
чрез силата на своето търпение
и с тази устойчивост, и с отпора
на гордия си Дух, все тъй висок
и на Земя и Небеса след спора,
оставяш ни един велик урок:
самият ти си символ, знак тържествен
за нашата съдба и верен избор;
човекът, като теб почти божествен,
е ручей мътен, но от бистър извор —
затуй, макар и не дотам добре,
сам ориста си може да прозре:
страдание, безкрайна съпротива,
тъга несподелена, саможива,
а срещу тях, на всички скърби равен,
Духът му, годен да стои изправен,
и твърдата му воля, и умът —
той, който в изпитните си съгледа
наградата за стръмния си път,
та да ликува в дързостта си бледа

и да превърне Гибелта в Победа.

ДЖОРДЖ БАЙРОН
О, ТАЗИ АРФА НА ПЕВЕЦА-ЦАР...

I

*О, тази арфа на Певеца-цар,
почитан тук, възлюбен на Небето,
която овенча с божествен дар
самата Музика на битието!
Разкъсани са струните ѝ — скръбно е сърцето.
Мъже стоманени размекна тя,
облече ги с достойнства вместо броня,
в уши шептя и над души трептя —
запали в тях магията на тона.
Тъй лирата Давидова по мощ надмина трона.*

II

*Тя славата на Царя възвести,
на Бога ня тържествено осанна,
накара всеки дол да заехти
и всеки рид пред нея да се кланя.
Гласът ѝ литна на възбог и вечно там остана.
Но в този свят, макар и вече глух,
Предаността и Любовта живеят
и те зоват копнеещия дух
към звуци, дето сякаш там се реят
в такива сънища, които и сред бял ден греят.*

ДЖОРДЖ БАЙРОН
ТА ЗНАЧИ ВЕЧЕ НЯМА ДА СЕ СКИТА...

I

*Та значи вече няма да се скита
през нощите, додето просветлее,
макар че още обич в нас е скрита
и все така луната ясна грее.*

II

*Ножът износва ножницата с време,
гърдите си душата ще прорине.
Сърцето трябва дъх да си поеме
и любовта — накрай да си почине.*

III

*Макар нощта за обич да долита,
дордето звънне утринната струна,
не, все пак няма вече да се скита
под светлината лунна.*

1817

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ ОЗИМАНДИЙ^[1]

*С човек от древен край се запознах.
Той каза: Сред пустинята два крака
от камък се издигат... Покрай тях
се валя лик, в чиито устни знака
на власт надменна, полускрит от прах,
показва, че страстта е надживяла,
макар и вече в мъртвите предмети,
ръката, дето ѝ се е надсмяла.
На постамента се разчита: „Знай —
аз, Озимандий, цар съм на царете.
В делата ми се взри и се отчай.“
Това е всичко. Покрай този скелет
на рухнал исполин от край до край
самотни равни пясъци се стелят.*

[1] Сонетът е отпечатан през 1818 г. във в. „The Examiner“. Малко преди това в Египет е намерен отломък от статуя с надпис, споменаващ името на цар Озимандий. ↑

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ НА СМЕХА^[1]

*Бездушен демон, твоите другари
не са за мен. Покоят, самотата,
надеждата, потайните олтари,
където съвестта — богиня свята —
душите тачат — о, те нямат трон
в гръдта ти куха, тяхната любов —
отплата за самотния ми стон —
ти не позна. Върви си, дух суров!
Ти от луната криеш взор, детето
засмяно плаши те — и всичко свято,
красиво и добро. Ти мил си, дете
се гаврят с истината. Днес, когато
съм сам, аз плача, че по твоя път
разбитите сърца, видях, лежат.*

[1] Този сонет на Шели предизвика сензация, когато в края на 1976 г. беше открит за пръв път в ръкопис в едно кожено куфарче, поверено на английската банка Баркли през 1820 г. и съхранявано в сейфовете ѝ повече от век и половина. В същото куфарче бяха намерени и редица други оригинални текстове на Шели и Байрон, вероятно поверени на банката преди отпътуването на двамата поети от Англия.

Стихотворението излезе за пръв път на български в публикувания му тук вид непосредствено след откритието — в бр. 9 на сп. ЛИК от 5 март 1977 г. ↑

ДЖОН КИЙТС

ДЖОН КИЙТС НА ЕСЕНТА

I

Сезон мъглив и плодовито сочен,
ти, който все със слънцето кроиш
ластуна, изпод стряхата проточен,
как със честит товар да сподобиш,
от ябълки как да превиеш клона,
как да издуеш след това отвред
кратуната, а да натъпчеш ядки
и в лешниците, и цветя безчет
да пръснеш за пчелиците по склона,
та да препълнят най-накрай заслона
на Лятото в килийките си сладки.

II

Кой жив не те е зървал между тия
богатства твои, тъй с перчема риж,
току развян от вятър-харманджия,
в хамбара си безгрижно да седиш
или в ожъната дополовина
бразда, от дъх на макове приспан,
да пощадиш сред житото синчеца!
А друг път — ей те — през потока мина
като жътвар, с ръкойка овенчан,
или пък с часове немееш взрян
в цедящата се ябълкова преса.

О песни пролетни, къде сте вие?
Не ги мисли — ти имаш припев свой:
щом лумнал облак с розов цвят покрие
стърнищата за вечерен покой,
мушици-оплаквачки се понасят
тогава с лекокрилия ветрец
над раки така долу из дерето,
бърдата вакли агнета огласяят,
щурец в плета, в градината скорец
засвирват и на гласовит венец
се сбират лястовиците в небето.

АЛФРЕД ТЕНИСЪН

АЛФРЕД ТЕНИСЪН МОД XXII

1

*Ела в градината, о Мод!
Нощта — чер прилеп — излетя.
Ела в градината, о Мод!
Сам съм до пътната врата.
И на билки ухае до бледия свод,
и на рози с тежки листа.*

2

*Че утринен ветрец повя
и ей, любовната планета
във ведрия зрак изведнъж посивя
и припадна в небе от бели цветчета,
в зрака на слънцето тя посивя,
припадна, издъхна в несрета.*

3

*Цигулка, флейта и фагот звучаха
над розите, додето зазори,
жасмини по прозорците трептяха
за танца на танцьорите добри,
но птицата събуди ли се, всички се смълчаха
и в глухотата месецът се скри.*

4

На лилията казах: „Ако е една,
с един само може да бъде блажена.
Вървете си, танцьори — тя иска тишина,
душата ѝ от танци е преуморена.“
Едните поеха към залязващата луна,
а другите — към утринта зазорена.
Глухо по пясъка, гръмко край зид и стена
сетна каляска за сбогом простена.

5

На розата казах: „Виж нощта как лети.
След вино и смях идва ред на покоя.
О, влюбена душо, напразно терзаеш се ти
за тази, която не ще бъде твоя,
а моя, о моя! — на розата рекох. — Прости,
но тя ще е вечно и винаги моя.“

6

Душата на розата в кръвта си прибрах,
додето музиката гърмеше в салона,
и до градинското езеро дълго стоях —
твоя ручей там чувах по склона
да се спуща в ливадите и в гората зад тях —
тази наша любезна заслона.

7

През ливадите, дъхави от твоите стъпки,
дето, мартенски повей щом мине,
теменужки разтварят в следите ти пъпки,
като твоите очи модро сини,
към гористия дол на любовните тръпки
и блажените райски долини.

8

Стройната акация не разлюля

ни една ресна в короната си бяла.
Езерото лилиев оронен цвят застла
и поляната с огнивчетата е заспала.
Но розата за теб дъха си вред разля,
чула за обета, който си ми дала.
Лилии и рози будни в тъмните поля
утринта и теб очакваха в отмала.

9

Кралице на розите в моминската градина,
ела насам, танците прекрати,
в блясък на бисери, в лъскавина на коприна
роза и лилия в едно въплъти,
сияй в слънчеви къдри, главице невинна,
слънце за цветята нека бъдеш ти!

10

Разкошна сълза се е търколила
от цвета край вратата в злака.
Тя иде, иде моята мила,
участ моя, по-свидна от всяка.
Червената роза изплака: „Вече е приближила!“,
а бялата роза риде: „Защо тъй протака?“
„Чувам, чувам!“ — слухти карамфила
и лилията мълви, че я чака.

11

Тя иде и на душата ми шепне.
Да бе със стъпки на херувим,
сърцето ми щеше да чуе и трепне;
да беше пръст мъртва под тревен килим,
прахта ми пак щеше да чуе и трепне;
да бях в гроб отвика заровен самин,
душата ми щеше и там да се сепне
и щеше да цъфне в пурпур и кармин.

РОБЪРТ БРАУНИНГ

РОБЪРТ БРАУНИНГ

ПРОГЛЕД

Да се боя от смъртта? — В самото си гърло
да усетя на мъглата вкусът,
разбрал на вихъра по свистенето върло,
че близък е вече часът,
среднощният мрак, най-бясната буря,
чертите на вражия стан,
дето Архи-Страхът всеки шурм прекатурия,
но силният дух не е спрял —
че пътят е минат и върхът — изкатерен,
и рухват презгради отвред,
макар сетният бой за трофея най-верен
да остава все още напред.
Аз бях храбър боец — тъй че ти, бой последен,
най-славен от всички бъди!
Да не връзва очите ми смъртта и приведен
за срам да не ме пощади!
Не, нека до дъно да я вкуся с охота
като древните воители и аз,
в един миг изплатил всеки дълг на живота
с люта болка и мрак, и мраз.
Че най-лошото става най-добро за смелчака,
отлита на злото мигът
и гневът на стихииите, бесовете на мрака
ще се смесят, ще се стопят,
ще прелеят от мъка в покой и ще зърна
светлина, после — твоите гърди.
О, душа на душата ми! Теб ще презърна,
а нататък — Бог нека бди!

ОСКАР УАЙЛД

ОСКАР УАЙЛД ДОМЪТ НА БЛУДНИЦАТА

*В тъй лунна нощ отде се взе
шум на танцуващи нозе?
На блудницата ей домът!*

*Отвътре „Treues liebes Herz“
на Щраус чухме ний през смерч
от врява, спряла ни сред път.*

*Като в гротеска сенки рой
лятяха в непонятен строй
върху пердето през нощта.*

*С цигулка тъжна и фагот
кръжеше този хоровод —
от вихър вдигнати листа.*

*Подобно кукли на конци,
изпосталели мъртъвци
се плъзгаха в кадрила вял.*

*И сарабандата така
танцуваха ръка в ръка
със смях, до писък изтънял.*

*Марионетка с болна страст
прегръщаше фантом летящ
и пееха познат мотив.*

*В миг манекен като на сън
излезе сам да пуши вѣн
на стѣпалата като жив.*

*Аз рекох: „Мила, гледай как
мъртвец с мъртвец танцуват в крак,
прахта ведно с прахта кръжи.“*

*Но чула на цигулка зов,
тя влезе там без мен — любов
в дома на сластните лъжи.*

*И в музиката дрънна фалш.
И разпиля се този валс.
А сенките — къде са те?*

*По притаената земя
зората изпълзя сама
като уплашено дете.*

ОСКАР УАЙЛД
ИЗБИВАНЕТО НА ХРИСТИЯНИТЕ В БЪЛГАРИЯ^[1]

*Исусе, жив ли си, или в земята
почиват още костите ти бели?
И твоето възкресение не бе ли
сън само, сън на грешницата свята?
Тук стонове изпълват тъмнината
и твоите свещеници загиват.
Не чуваш ли как вопли се извиват
над труповете хладни на децата?
О, Сине Божи, слез сред тази злоба!
Връз твоя кръст в нощта беззвездно-черна
е плъзнал полумесецът проклет.
И ако си възкръснал ти от гроба,
Човешки Сине, слез тук с мощ безмерна,
преди да те измести Мохамед!*

[1] Уайлд написва този сонет през 1876 г., едва дваисетгодишен, под силното впечатление от съобщенията за зверското потушаване на Априлското въстание в България. Веднага го изпраща на защитника на българската кауза Уилям Гладстон. ↑

РЪДИАРД КИПЛИНГ

РЪДИАРД КИПЛИНГ ПОСЛАНИЕТО

*Та каква е поуката? Ездачо, чети!
Щом нощта е дълбока и пътеките — в мрак,
на дружина ли случиш, късметлия си ти,
но лентяя не чакай като сетен глупак.
Знай: до адския жупел и до трона от плам
онзи пръв ще пристигне, който тръгнал е сам.*

*Бели пръсти се вкопчват в опнатите юзди,
свличат острата шпора от ботуша обут,
нежни устни оставят върху меча следи,
сладки шепоти мамят: „Отдъхни в моя скут!“
До огнището вехне всеки порив голям;
Онзи пръв ще пристигне, който тръгнал е сам.*

*Може лошо да паднеш, ала падаш и — край,
падаш сам и за нищо никой друг не виниш,
а целта ако стигнеш, твой е лъвският пай
от сребро или слава — там е плячката, виж!
Всички земни богатства онзи взима до драм,
който пръв е пристигнал, щото тръгнал е сам.*

*Тъй че винаги с помощ и с подкрепа живеи,
подкрепен от приятел, подпомогнат от свой,
и безбожната тази моя песен си пей:
негов нека ловът е, а пък уловът — твой!
Победиш ли, от всички отречи се без срам —
онзи пръв ще пристигне, който стигнал е сам*

УИЛЯМ БЪТЛЪР ЙЕЙТС

УИЛЯМ БЪТЛЪР ЙЕЙТС ЛЕДА И ЛЕБЕДЪТ

*Внезапен удар. И над нея бият
крила огромни, тъмен пух лежи
на скута ѝ — с клюн сграбчил гола шия,
гърди в гърди той здраво я държи.*

*Как да отблъснат тези тръпни пръсти
от скута слаб пернатия разкош?
И как плътта под тласъците гъсти
на туй сърце да не изгуби мощ?*

*Потръпват слабините — и се срива
стената, лумва кула като факла,
загива Агамемнон.*

*В този плен
на кръв въздушна с яростта му дива
дали и мъдростта ще е облякла,
дорде я пусне клюнът изнурен?*

ДЕЙВИД ХЪРБЪРТ ЛОРЪНС

ДЕЙВИД ХЪРБЪРТ ЛОРЪНС ИЗЛЪЧВАНЕ

*Доде сме живи, ние тук излъчваме живот.
А спрем ли да излъчваме, животът в нас заглъхва.*

*Това е тайнството на пола, бликащо от нас.
Безполовите не излъчват нищо.*

*Когато работим, излъчваме живот
и нов живот нахлува в нас, заменя стария.
Така вседневно тръпнем от живот.*

*Жената прави пудинг с плодове, мъжът сковава
стол.*

*Ако се влее в пудинга живот, добър е пудингът,
добър е столът,
щастлива е жената с прилива на новия живот,
щастлив е и мъжът.*

*Дай и ще ти бъде дадено,
е вярно казано.
Но да дадеш живот, не е тъй лесно.
Това не значи да го даваш на глупци, да се оставяш
живи мъртървци да те разкъсат,
а да запалиш нов живот там, дето го е нямало,
макар и само в белотата на една
изпрана носна кърпичка.*

ИДИТ СИТУЕЛ

ЕДИТ СИТУЕЛ ЧАРОВЕН ЗДРАЧ

*О Мрак чаровен, моя Етиопийо, дете
на прелестта на сянката, не ме оставяй
тук, дете в здрача приказно чудесен
на тъмни лъхове в разлистения пух не се дочува вече
тиха песен.*

*Тъмно е руното ти, всеки лъх в леса
от плачещи листа е също тъмен.
Дърветата на Изтока са потни от роса,
набъбналите от лъчи листа са цели в капки
и тези капчици се стичат неусетно на тъмни лъхове
по меката коса.*

*О Здрач чаровен... И Сиринга, и Дриона,
и ласкавата нимфа, на дърво превърнатата,
са мъртви... Здрачът, тази Етиопия, придава
по-ярък блясък на разкошната им слава.
Кръв кехлибарена в порфирните им вени се надига,
тя тъмната душа на розата достига
и гладките стъбла на плачещи дървета
и в красотата твоя се надига.*

*Затуй ела, великолепиe на сянката,
прекрасен облак мой, тъй чер от зноя
като ония тъмнолисти лъхове — ела при мене,
облако безценен.*

*Върху сърцето ми се облегни. Сърцето ти замята
духа ми с прелестта на сянка, непозната*

на ни едно дърво.

ЕДИТ СИТУЕЛ
ДЪЖДЪТ ВАЛИ ЛИ, ВАЛИ...
БОМБАРДИРОВКИТЕ, 1940 Г. НОЩ И ЗАЗОРЯВАНЕ

*Дъждът вали ли, вали —
чер като нашите загуби и като мрака гъст,
сляп като хиляда деветстотин и четиридесетте
гвоздеа
на Христовия кръст.*

*Дъждът вали ли, вали
и отеква край нас като пулс на сърце, като громол
на чук
в Долината на мъртвите, като глух светотатствен
звук
на ботуши връз гробница.
Дъждът вали ли, вали
в Долината на кръвите, дето дребни надежди
покълват
и хорския мозък окаян
кърми своята алчност — гадина с чело на Каин.*

*Дъждът вали ли, вали
в нозете на изтерзания, разпнат на кръста Човек.
Исусе, когото с нов гвоздей денят приковава, смили
се
над участта наша —
над Лазар и над Богаташа.
Под дъжда кръв от злато не се различава.*

*Дъждът вали ли, вали —
капе ли, капе кръвта от раните на изтерзания, до
смърт
измъчен Човек.*

Той носи в сърцето си страдно всички рани без лек —
раните на угасващия светлик, на последната слаба
искрица
в боледуващите гърди, на бездънната тъмна
тъмница
и на мечката, обградена от глутница яростни
псета,
ослепена от сълзи лютивви, от бой на тояги,
и на заека, погнат през голите, пусти полета...

Дъждът вали ли, вали.
Тогава — о Боже, аз ще скоча в рая!... Кой ме
свлича?
Виж, виж — кръвта Христова по небето —
тя се стича от чистото Чело, което
сами приковахме дълбоко в сърцето, умиращо в
жажда
и стаило световния огън, смрачено в страдание
тежко —
като златните лаври на Цезар.

И в миг еква гласът на Тогова, който като сърцето
човешко
бе израсъл на зли зверове посред воя свиреп:
„Все пак аз те обичам, моя Кръв, моя зрак неповинен
пак проливам за теб!“

Т. С. ЕЛИЪТ

**ТОМАС СТЪРНС ЕЛИЪТ
LA FIGLIA CHE PIANGE^[1]**

*O quam te memorem
virgo^[2]...*

*Горе, над най-високото стъпало,
облегната на мраморната ваза остани,
тъчи, тъчи в косите свои слънцето огряло,
цветята притисни в гръдта си с болна изненада,
хвърли ги на земята и се обърни
с обидата, която в погледа ти страда,
но пак тъчи, тъчи в косите слънцето огряло.*

*Така бих искал той да си върви,
така — тя да остане там и да скърби,
така — да я напусне той,
както душа напуска тялото ранено,
както умът — плътта употребена.
Тогава бих намерил сам
някакъв начин лек и сърчно мой,
който и двамата да разберем —
като усмивка и ръкуване — уж прям, но не съвсем.*

*Тя се извърна, ала есента запали
въображението ми за много дни,*

за много дни и много часове.
Косите по ръцете ѝ, в ръцете — цветове!
До днес се чудя как са се събрали.
Би трябвало да ми убегне жест или извивка.
Такива размисли превръщат в съсипни
среднощния покой и обедната ми почивка.

[1] *La figlia che piange* — момичето, което плаче (ит.). ↑

[2] *O quam te memorem virgo* — О, как бих те помнил, дево (лат.).

↑

УИСТЪН ХЮ ОДЪН

УИСТЪН ХЮ ОДЪН
1 СЕПТЕМВРИ 1939

*Седя в една от кръчмите
на Фифти-секънд Стрийт
уплашен и несигурен.
Подлото време прогонва
всички умни надежди.
Страхът и гневът на вълни
се плискат далече над светлите
и затъмнени земи,
заливат живота на всекиго.
Противната смрад на смъртта
мърси септемврийската вечер.*

*Прилежното знание може
да ни разкрие какво
беше това престъпление,
дето от Лутер до Линц
превърна културата в лудост,
какво зло имаго създаде
психопатичния бог.
Аз съм стоустото зная,
което се учи в училище:
ако си патил от злото,
зло направи за отплата.*

*Тукидид в своето изгнание
узна какво назовават
в речите демокрация
и какво вършат тираните.*

Кухите думи, отправени
към безразличния гроб,
в книгата си разнищи.
Прокудено просвещение,
болка, превърната в навик,
власт некадърна и мъка —
всичко това се повтаря.

Във равнодушния въздух,
в който небостъргачите
високомерно прославят
човека от колектива,
езиците се надвикват
с безсмислени оправдания.
Но кой ще може за дълго
да ликува в съня си?
От огледалото гледат
ликът на Империализма
и на световната кривда.

Лицата, сбрани край бара,
се вкопчват в днешния ден.
Лампите трябва да светят,
музиката — да свири.
Всички условности бързат
да разкрасят крепостта
с домашна мебелировка,
за да не видим къде сме —
изгубени сред леса,
сред призраците и мрака
като деца изплашени.

Най-празнословните глупости,
които кресят големците,
са мъдрост, сравнени с мечтите ни.
Туй, дете Нижински, лудият,
някога писа за Дягилев,

важи и за нас нормалните.
Грехът, загнезден в костите
на всяка жена или мъж,
копнее за невъзможното —
не за вселенска любов,
а за любов на човек.

От мрака консервативен
в етичния ни живот
прииждат пътници с карти,
със своя утринна клетва:
„Не ще изменя на жена си.
Ще работя по-съзнателно.“
Събуждат се комендантите
и продължават играта.
Кой ще ги пусне на воля?
Кой ще говори на глухите
и вместо немите, кой?

Аз имам само гласа си
срещу цял куп измами —
измамата уж романтична
в главите на чувствени парици,
измамата на Властта,
опряла покрив в небето.
Не съществува Държава.
Сам никой в света не живее.
Гладът налага своето.
Ако не ни се умира,
ний трябва да се обичаме.

В нощта съвсем беззащитен
нашият свят се спотайва,
но пръснати в тъмнината,
рой светлинки иронични
бляскат — така Справедливите
разменят своите послания.

Дано и аз, като тях
от Ерос и прах съставен
и обсаден като замък
от отрицание, лумна
с един утвърждаващ пламък.

УИСТЪН ХЮ ОДЪН ПОДОБНО ЛЮБОВТА

*Законът, казват градинарите, е слънцето,
законът е зрънцето,
на което служим пролетес и есенес,
утре, вчера, днес.*

*Законът е мъдростта на старите,
вашиите дядовци, подпрели дуварите,
ви хокат, а вие езика си вадите:
законът са сетивата на младите.*

*Законът, казва попът и по попски мига
пред народа грешен, сбран за литургията,
законът са словата в мойта попска книга,
законът е амвонът и камбанарията.*

*Законът, казва съдията, свел очи, това е
(приказката му е ясна, разчленена),
законът е, както вече говорих надлъж,
законът е, както всеки трябва да знае,
законът е, да ви го кажа още веднъж,
законът си е законът.*

*А според учените с хрисим нрав,
законът не е нито крив, ни прав,
законът е поредица от престъпления,
наказвани с местни и временни мнения,
законът са дрехите, които народа
тук или там въвежда в мода,
законът е добр'утро и лека нощ.*

Законът, казват едни, е съдбата лукава.

Законът, викат други, е нашта държава.
Законът, трети гъгнат,
вече го няма.
Законът си тръгна.

Гласът на тълпата гневна вседневно
гърми над земята гръмко и гневно:
Законът сме ние.
Законът съм аз, кротко лудият вие.

Ако ние, мила, знаем, че не знаем
за него повече от всяка жива
и всеки жив (за туй какво сме длъжни
да правим с тебе и какво не бива)
освен едно — че всички във живота
с охота или с неохота
се съгласяват, че законът Е
и че това го знаят всички те,
ако затуй, разбрал, че немислим е
законът в равенство със друго име,
не мога като всички други хора
„законът е“ спокойно да повторя,
все пак не трябва и да задушим
желанието си да разрешим
загадката и своето съмнение
да заменим с по-неутрално положение.
А впрочем ний на тази суета
ще сложим с тебе още днес черта,
ако заместим просто тъждеството
със някакво сравнение, каквото
със гордост ще открием вътре в нас.
Подобно любовта, бих казал аз.

Подобно любовта, защо е той, не знаем.
Подобно любовта ни кара да ридаем.
Подобно любовта не можем го прегازی.
Подобно любовта не можем го опази.

**УИСТЪН ХЮ ОДЪН
В ПАМЕТ НА УИЛЯМ БЪТЛЪР ЙЕЙТС
УМРЯЛ ПРЕЗ ЯНУАРИ 1939 Г.**

1

Той изчезна посред зима:
ручейте бяха заледени, а летищата — почти
безлюдни
и снегът се подиграваше със публичните статуи;
живакът хлътна във устата на умирация ден.
О, всички уреди се съгласяват —
денят на неговата смърт бе мразовит и мрачен.
Далеч от болестта му
вълците пак тичаха през неувяхващите лесове,
селската река течеше пак, неизкушена от
модерните пристанища;
опечалените езици
не допускаха поетовата смърт в поемите му.

Но за самия него този бе последният следобед —
следобедът на милосърдните сестри и слуховете.
Провинциите на плътта му се бунтуваха,
площадът на ума му опустя
и тишина нахлу в предградията,
електрическият ток на чувството прекъсна,
той се превърна в свойте почитатели.
Сега е пръснат сред стотици градове,
отдаден е докрай на непозната обич,
за да открие щастieto си в друг вид гора
и според чуждия закон на съвестта да го накажат.
Словата на мъртвеца
се променят в жилите на живите.

Но във значението и шума на утрешния ден,
когато комисионерите реват като животни на
платформата на борсата
и бедните понасят своите страдания, с които вече
доста са привикнали,
и всеки в своята килия е почти уверен в свободата
си,
за този ден ще мислят две-три хиляди,
тъй както мислиш за деня, когато си направил нещо
по-необичайно.

О, всички уреди се съгласяват —
денят на неговата смърт бе мразовит и мрачен.

2

Ти беше глупав като нас — дарбата ти надживя
всичко:

общината на богатите жени, телесната разруха,
самия теб. Безумната Ирландия те нарани с поезия.
И днес Ирландия запази лудостта и климата си —
поезията не поражда нищо ново, тя живее
в котловината на словата си — директорите там
не се намесват; тя тече на юг
от ферми на усамотеност, от досадни грижи,
от груби градове, в които вярваме и мрем; тя
оцелява —
едно особено събитие, една уста.

3

Срещай славен гост, земя!
Уилям Бътлър Йейтс умря.
И съдът ирландски ляга
празен от лирична влага.

Злото време не щади
най-достойните гърди,
със забвение покрива

всяка фигура красива,

но дадеш ли му живот
в думите на своя род,
всичко ще прости тогава
и ще те отрупа в слава.

Тъй на Киплинг то прости
възгледите — помниш ти,
тъй и нему греховете
ще прости за стиховете.

В мрака на Европа лай
носи се от край до край
и в омразата си всяка
нация мълчи и чака.

Втренчва се от всеки взор
в теб душевният позор
и на милостта водите
спят, замръзнали в очите.

Слез, поете, слез в нощта
и от дъното с мощта
на човечното си слово
радост ни дари отново.

Със стиха си оплоди
прокълнатите бразди.
За човешкия провал
пей с ликуваща печал.

На сърцата ни пустини
извор дай и научи ни
как на дните си в затвора
пак да сме свободни хора.

ДИЛЪН ТОМАС

ДИЛЪН ТОМАС УШИ В КУЛИТЕ ЧУВАТ

Уши в кулите чуват —
ръце роптаят на портите.
Очи изпод стряхата виждат —
пръсти върху ключалките.
Да отворя ли, или да чакам
сам до последния си ден,
невидим за очи на непознати
в тази бяла къща?
Ръце, какво ми носите —
отрова или грозде?

Отвъд този остров, обгърнат
от тънкото море на плътта
и от брега на костите,
лежи земя, недостижима за звука,
и хълми, за ума недостижими.
Ни птици, ни хвърчащи риби не смущават
безмълвния покой на моя остров.

Уши на този остров чуват —
вятърът прелита като огън.
Очи на този остров виждат —
кораби пристават вън от залива.
Да хукна ли към корабите
с вятъра в косите си,
или да чакам до последния си ден
и никакъв моряк да не посрещна?
Кораби, какво ми носите —

отрова или грозде?

*Ръце на портите роптаят,
кораби пристават вълн от залива,
дъжд плиска върху пясъка и керемидите.
Да пусна ли да влезе непознатият,
моряка да посрещна ли,
или да чакам до последния си ден?*

*Ръце на непознати и трюмове на кораби,
какво ми носите — отрова или грозде?*

ДИЛЪН ТОМАС
КАК ЩЕ УСПЕЕ МОЕТО ЖИВОТНО

*Как ще успее моето животно,
чийто вещ образ аз напипвам в пещерния череп,
съд на абсцеси и на шумно тържество черупка,
да се смири погребано под буквения зид
с булото на саван върху капака на лицето,
което трябва да е бясно,
пияно като гроздов охлюв, блъскан октопод,
да се провира, бъхти, мята
с онези ветрове отвън
и примката природна на открити небеса
в очите си несвестни да свлече?*

*Как то ще може да магнетизира
към нажребения самец в извит, среднощен плам,
сплавил петата лъвска и сърдечната подкова,
зверска земя върху прохладен връх на селски дни,
за да препусне съешено в дълъг сенокос,
да люби, страда и убива
в жесток жив зрак, дорде заключената твърд
покара,
морето се разцепи с рев,
търбуха стане костенурка
и рачешките вени от червените телца
изтискат яростния спечен глас?*

*Рибарите-ловци на русалки
пълзят и пеят в приливите с въдици превити
от булчината стръв, а аз със живота кълбо
език, ухо в конца пускам в тези слепоочни
къдропокрити вирчета на думи и на кости,
извличам някакво пипало*

с око отгоре в купата от повесма и рани,
да сграбчи земната ми ярост
и тъй да приземи кръвта ѝ —
не ще се пръкне значи звяр, водите да опише
и върху рог деня да закрепи.

Въздишай дълго, падай в хлад, остърган,
високо хвърлен, плиснат на хрилатата скала,
прерязан в силата си, рухва любовта в колони
с птица, светец и слънце в тях, прободена устата
приписва като пламнал храст и крясъкът в окоето
подкастри жеста на дъха.
Умирай в пурпурни пера, щом сводът е подсечен,
върз повалената земя —
мой звяр ограбен, сух до смърт.
От тъмна пещера изскочил в цвилеци простори,
ти своя гроб изрови в мойта гръд.

ДИЛЪН ТОМАС
ЗА ЗЛА ЧЕСТ НА ЕДНА ПЕЧАЛНА СМЪРТ

*За зла чест на една печална смърт
и очакване с непламнал още феникс
под кладата на всички мои грехове и дни
и на жената, в сянката обвита,
светоизваяна и чувствена сред вихър
от мъртви, посветен завинаги на себе си,
дори преди кавгата на целувката да дойде
върху уста от глина, върху чело,
със жар жигосано, та да я свърже
за постоянно, нито с ветрите на любовта
отнесените тронове и хор
на зимния метох от ордена на сладострастието
изпод живота ми, който жадува съблазнител
сред слънчевите удари на лятото,*

*в любов върху морето от вина
честитото ми свято тяло,
под облака о любовта притиснато с целувка,
е смляно и изрязано насред
залязващия ден, в мрака на лудостта ни
по неподвижната звезда сред ордена на живите,
но тъй блажено в тая славна рат на всяка твоя
педя и поглед, че самата рана
е бог и празненството на душите
се чества там ведно с причастие между слънца.
Аз няма никога да песнопя
за святост в сянка, докато наустника разгръщам
на твойта плът, на птицата под мен не ще
изшъткам
сами са двамата, живеещи в смъртта.*

Пред мен е тигръвът разплакан
сред тази андрогинна тъмнина,
към гибел крачи пъстрото му лунногриво племе,
катъри, бременни със минотаври,
и птичечовка, мътеща сред млякото на птици.
Пред мене е светицата, изваяна в одежда
от сенки, символ на копнеж оттатък моя час
и грях, чатал огромен и гигантска
въздържаност. Пред мен е незапаленият феникс,
небесен глашатай, стрела на порива сега
и отрицание на всички острови.
Всяка любов, освен към единението в цвят
на жива плът, е неестествена или безсмъртна
и клетите ѝ дъщери са гробът.

Честитата ми участ, любовта
учи, без да говори никому,
че устремът на феникса към свода и копнежът
подир смъртта към ваяния ти метох
пропадат, ако не признай твойта благодат
и тръгна през прохладата на смъртната градина
с безсмъртието редом с мене като звезденец.
Това научих от езика роден
на твоите превеждащи очи, звездите млади,
литнали към начало като младенеца.
За зла чест трябва тя да се смири
и птицата да спре сред полет. О, любов, крепи ме!
В теб всяка педя, всеки поглед бликват битието
и синовете ти са живата земя.

ДИЛЪН ТОМАС ПОДКРЕПЯЙ ЗРАКА

*Подкрепяй зрака, ни забулвай лунната снага,
ни вятъра загърбвай, който по костта не вее,
но мозъка дванайсеторен свличай от кръга;
нощта обсебвай, ни служи на царя на снега,
умът на който въздуха бухлат изтънко вае
в звезди полярни с ледени висулки за лъчи.*

*Шепни за пролет, ни газии петльовите яйца,
ни времето обратно пак в смокините набивай,
но присади четириплода в своите селца;
в часа на скрежда бял отглеждай огнени слънца,
в червенооките градини ситен сняг засявай,
в годините на младостта — растителния век.*

*И бди над всичко, ни забравяй дяволската нива,
ни като кръволок по семе бухльово никни,
но ограда с ребрата си тази планета жива;
към хора на заваяните смъртната гълчава,
о, господине мой, през пеещ облак проникни
и мандрагора изтръгни от костния ни корен.*

*Бушувай нечовешки над кръжащия се храст,
о, пръстен морски, ни скърби, отплавам ли на воля
от смъртните любовници далеч от всяка пръст;
ни моята любов когато в костите на кръст
се люшне между птиците лъкострелчати гола,
не се върти с петела върху рошавата ос.*

*Ти, който даде на морето в образа му цвят
и на събрата ми от глина — образ, а в потопа
небесния ковчег напълни с цветен дубликат;*

*о ти, заря на всички карти с образ непознат,
създай от мене свят сега, тъй както аз без злоба
в човешки весел лик превърнах твоя крачей кръг.*

ДИЛЪН ТОМАС И СМЪРТТА ЩЕ ОСТАНЕ БЕЗ ЦАРСТВО

*И смъртта ще остане без царство.
Мъртъвците ще се слоят в голотата си,
ще се смесят с луната на запад, с вятъра,
костите им ще се разпилеят в земята,
край нозете им звезди ще огряват нощта.
И да полудеят, няма да пропаднат в мрак,
и в морето да потънат, ще се вдигнат пак.
Влюбените ще умрат, но не и любовта.
И смъртта ще остане без царство.*

*И смъртта ще остане без царство.
На морето под извивките премазани,
дълго ще лежат, но не щегинат напразно.
Връзвани на колелото, изтезавани,
жилите им ще се скъсат, но ще издържат.
Вярата в ръцете им на две ще се сломи,
ще ги пронижат еднорогите злини.
Всичко ще се скърши в тях, но те ще устоят.
И смъртта ще остане без царство.*

*И смъртта ще остане без царство.
Крясъка на чайките не ще чуят вече,
ни грохота на вълните край бреговете.
Където цвете е цъфтяло, няма цвете
да надигне пак глава под шипащите пръски.
И даже луди и без дъх в пръстта зарити,
пак ще блъскат с главите си през маргаритките
към слънцето, додето слънцето се пръсне.
И смъртта ще остане без царство.*

ДИЛЪН ТОМАС
ФЕНЕРИ СВЕТНАТ ЛИ

*Фенери светнат ли, светият лик
във осмоъгълник от непривично зарево
повехнал би, на любовта момчето
би бдяло над блаженството си кратко.
Чертите в техния потаен мрак
са плът, но дойде ли денят измамен,
пигментът блед от устните ѝ пада,
повивките на мумията мъртва
откриват някогашна древна гръд.*

*Да мисля със сърцето си съм учен,
ала и то като ума е сляпо.
Да мисля с пулса си съм възпитаван —
забърза ли, със него да забързвам,
додето се сравнят поле и покрив.
И аз препускам, пренебрегнал времето —
брадатия спокоен господин,
разрошен от египетския вятър.*

*От толкова години слушам думи —
би трябвало да се променя нещо.*

*Онази топка, дето хвърлих в парка,
като играех, още не е паднала.*

ФИЛИП ЛАРКИН

ФИЛИП ЛАРКИН

ТУК

Туй бягство на изток от индустриалните сенки
и нощния трафик; туй бягство през голи полета
със рядка тревица, с разпръснати тръни и дренки
и тук-там спирка при група ранили момчета —
работници утринни; бягството към самотата
на въздух, небе, плашила, купи, зайци, фазани
и облаци златни, реката с талазите бавни
и светлата кал, със следите на чайки осята —

то прави така изненадващ големия град.
Тук статуи, куполи, кранове вред се притискат
край улици тесни, водите под баржи се плискат,
от хладните жилищни блокове шумен парад
с колички пристига, напиря в безброй магазини
през стъклени люшнати двери към своите желания

обуца и евтини дрехи, тигани, машини
за кухнята, миксери, прибори с разни названия —

тълпа потребители градски от крайни квартали,
навикнали само на дребни търговци и сродници,
със мирис на риба, заселени край пасторали
на кораби, стари музейчета, кръчми на бродници,
жени забрадени и мрачни, додето отвъд
полупостроените ипотекирани къщи —
същински гори — се полюшват нивята могъщи
и дремят селца, във които съдбите текат

*избистрени от самота. Тишината прилича
на жегата. Листата незримо за нас наедряват,
разцъфват стаени треви и води оживяват,
и въздухът, с блясък населен, нагоре потича.
А там, след червените макове синя далечност
внезапно завършва земята зад бряг, който има
изрязани форми. Тук неоградената вечност
в небето се вглежда, безмълвна и недостижима.*

ФИЛИП ЛАРКИН
СЪЩЕСТВЕНАТА КРАСОТА

*Над булеварди и над магистрали,
с гигантски хляб прикрил умело ямите,
обвил бордеи, гробища с похвали
за съомга и петрол, сияе ясно
животът идеален от рекламите.
Високо над канавката приятно
нож от сребро потъва в масло златно,
върху тревата чаша мляко чака,
добри семейства в лятото прекрасно
дължат смеха си, младостта, колите
на малко кубче, към което всяка
ръка се е протегнала. Креслата
дълбоки, вечерният чай, тръбите
неонов и — в четвърт профил, кротки —
до чехлите излегнатите котки
не отразяват нищо от средата,*

*върху която властват. Извисени,
те стряскат с чист каймак и чиста пяна,
с чист мраз очите ни несъвършени,
загледани отвъд света, където
неща тъй чисти и измити няма.
Там в пивници под потъмнели стрехи
се скупчват тенисисти в бели дрехи,
додето в нужника хлапак повръща,
пенсионерът плаща на момчето
гол чай с вкуса на старост и потръпва,
един пушач издъхващ се загръща,
усетил как през сенките на парка,
като че по вода, насам пристъпва
тя, смътната, до него приближава,*

*усмива се, за миг се прояснява,
познала го, и се стопява в мрака.*

ФИЛИП ЛАРКИН
ПОЕЗИЯ НА ОТПЪТУВАНИЯТА

*Понякога чуваш — от пета ръка —
като епиграф:*

„Заряза всичко и се запиля.

Жив и здрав.“

*И винаги във тона има
готово одобрение
на туй първично, очистително
и дързостно решение.*

*И те са прави — всеки мрази
дома си, сам го зная.*

*Затворен, и аз ненавиждам
своята стая,
грижливо сбраните боклуци,
книгите, леглото даже,
живота си така редовен,
та като чуя да се каже:*

*„Той плю на всичко и изчезна“,
в мен лумва жар
тъй, както от „Тя се съблече“
или „Това от мен, мръсничко стар!“
Защо и аз пък да не мога?
И туй, разбира се, помага
да си остана трезв и примерен.
Но тръгнал бих, и то веднага,*

*по друмищата да се скитам,
я в трюм да спя, я под небето,
от добродушие брадясал, ако
не беше толкова превзето —*

*тъй преднамерен ход назад
с едничка цел — да бъдат сътворени
неща — сервизи, книги, цял живот,
позорно свършени.*

ТОМ ГЪН

ТОМ ГЪН МОЛИ^[1]

*Кошмар на скот. Грухтящ. Събуждам се със мъка.
В каква ли скотска кожа тя ме тъй напъха?*

*Пъпчива жаба, в похот тънеща до гроб,
или пълзящо псе, послушен хорски роб,*

*или пък котка, дето сграбчва, изтезава
храната си цял час, а после я оставя,*

*вълк, папагал, осел, акула, крокодил —
с какви гъмжащи твари пълен аз съм бил!*

*Виж — цялото ми тяло с четина покрито.
Без нокът. Всеки крак завършва със копито.*

*Как методът изчезна в този тлъст търбух!
Сланина. Станах тежък, сив и клепоух.*

*Какво човешко има в мен? Освен очите.
Дера със зъби, късам. Зурлата в тревите*

*прегризва всичко — корен, тел, дори дирек.
Ако не се страхувах, бих изял човек.*

*В мен има вече плът човешка. Длан, стъпало,
пристъпило напред за риск. В свиня заспало.*

Все ровя, ровя аз. От лакомия, да.

Но друго диря — не храна и не вода.

*Водете ме натам през земните юдоли,
о богове, де трепка сред тревите моли —*

*вълшебна хладна плът във всеки стрък листат
от корена ѝ чер до млечния ѝ цвят.*

*От този тлъст зандан тогаз аз бих възправил
човешкото лице, прасето в мрак оставил.*

*В тревите влажна зурла тикам, в пот облян,
и търся този цвят, невиджан като блян.*

[1] Моли е името на чудотворната билка, която спасява Омировия Одисей от магията на Цирцея, превърнала спътниците на героя в стадо свине. ↑

ТОМ ГЪН СЛЪНЦЕ

*Неща, които отразяват светлината,
се открояват ярко — релсата блести,
когато се оттегля скършена вълната,
във хиляди трапчинки слънцето трепти.*

*Вода, стъкло, метал изпращат вдъхновени
безчислени отвори на един въпрос.
Пленилите лъча от него са пленени —
земята се върти около своята ос*

*към слънчевото съвършенство с възхищение
пред онова, което нея сътвори,
облечена в зелено в знак на подчинение —
като че ли туй слънце вечно ще гори.*

*Но гневни вихри чезнат в огнената течност,
мени се то, лети и пламъкът сгъстен
умира бавно — този идеал за вечност
е само идеал, от бляна ни роден.*

*Познание до блян почти не се докосва.
Системата, в която то и ний сме част,
подобно всяко тленно нещо се износва.
Но слънцето живее повече от нас.*

*Гнездо на семената, център жълт на цвете,
ти, който сам си цвят без корен и стъбло,
пресътворяващ формите и цветовете,
и себе си чрез тях, велико колело,*

учи и нас на своята любов, която

*е тъй безстрастна, с тъй голяма дълбина,
и запали около ядката от злато
загубения чист венец от светлина.*

ТОМ ГЪН В ДВИЖЕНИЕ

*Във храсталака сойката се мушка
с потайна цел, а над нивя и друми
кръжаща, лястовичата вихрушка
гнезда в дървета и шубрак си вие.
Инстинкта птичи следвайки, и ние
се впускаме в несигурна атака
на мисли слисани през прахоляка
или в тътнежа на неточни думи.*

*По пътя, на мотори покачени,
пред мен изскачат в миг от зноя мътен
момчетата и тяхното бръмчене
прераства в гръм, между прасци пришпорено.
Със очила, с безличие престорено,
с блестящи якета, от прах обвити,
летят в съмнения, по мъжки скрити,
почти долавят смисъл в своя тътен.*

*Макар неясен да е още краят
на този устрем, от познати скути
те бягат, дете гумите желаят.
В миг сплашват птиче ято. Как се свежда
пред волята им всичко. Произвежда
светът машини и души, но вярва,
че само непокорството изкарва
грядущето от старите маршрути.*

*Това е все пак някакво решение.
Човек не е безроден, чужд придатък.
Инстинктът прост му липсва, без съмнение,
ала събуден всред едно всемирно*

движение, нестройно и безспирно,
той вече бърза в него да се влее
и — тласкан — тласка сам, доде живее —
все по-нататък, още по-нататък.

За миг дошли, след миг отлитат — ето.
Връз волята, която сам избира,
препуска всеки през места, където
ни птица, ни светец не са живели.
Защото те достигат своите цели.
Човек поне се движи, без да мигне,
и даже абсолюта да не стигне,
ще бъде все по-близо, щом не спира.

ТЕД ХЮЗ

ТЕД ХЮЗ ЛИСИЦАТА НА МИСЪЛТА

*Представям си този среднощен лес —
още нещо е живо
освен самотността на часовника вляво
и пръстите ми по празния лист.*

*През прозореца нито звезда не бляска —
някаква мержелина по-близка,
но и по-дълбоко в мрака скрита,
влиза в самотата.*

*С тъмен хлад, и от снега по-мек,
лисичи нос докосва вейка, листче,
едно движение след две очи ей тук,
а после ето тук и тук и тук*

*оставя отпечатъци в снега
между дърветата и куца сянка
се бави покрай дънер и в трапчинка
от тяло, осмелило се сега*

*да прекоси поляната, зелено
лъчение — разтворено око,
все по-бездънно, все по-разляно,
все по-близко, докато току*

*с остра смрад лисича се натика
в тъмната равина на главата.
Сляпа нощ. Часовникът тиктака.*

Страницата ляга отпечатана.

ТЕД ХЮЗ
ГАРВАНОВИЯТ ХЪЛМ

*Стопанствата са кратери прогизнали
под калните откоси на бърдата.
Ако не брули вятър, дъжд вали
и даже да заключите вратата,
постелите просмуква тоя, оня
съня раздрусва в яката му броня.*

*Помежду времето и канарите
стопаните поддържат топлинка.
На костеливи крави гърбовете,
прасета върху тънички крачка
крепят небето, газят туй, което
ще смаже и бърдата, и полето.*

*През вихри и мъгли вървят посърнали
изронени била — случайни гости.
Това, което унижава хълмите,
отгледа дързостта на кръв и кости,
сокола метна върху злите хали
и в пустошта лисицата запали.*

ТЕД ХЮЗ ВЯТЪР

*Домът е плавал цяла нощ в морето.
Разбиваха се в мрака лесове,
гърмяха хълми, черен вятър газеше
под мокрия прозорец на открито.*

*В зори видях оранжево огромно
небе, под него — хълмите разместени
и вятър-меч, искрящо чер, смарагдов,
огъващ се като око безумно.*

*Към пладне се катерех по стената
до стряхата. За малко вдигнах поглед
през режещите острия на вятъра.
Сред опнатите тръпнещи полета*

*палатката на хълмите наблизо
плющеше — с плясък ще отлитне сякаш.
Изхвърли сврака вятърът, а после
и черна чайка — сгънато желязо.*

*Като зелен бокал домът обрасъл
звънтеше — всеки миг ще се разпръсне.
Покрай огнището в креслата, вкопчени
в сърцата си, без книга и без мисъл*

*се втренчваме в бушуващия пламък
и чувстваме — домът раздвижва корените си,
стъклата тръпнат да се скрият в стаята,
под хоризонта вие всеки камък.*

ТЕД ХЮЗ
МЪРТВА ПРИРОДА

*Оголеният камък не е щедър
към вятъра. Той пази своето нищо,
пропуска вятъра през пръстите си
и се преструва на умрял от недоимък —
безизразна гримаса върху сипаничаво
от морски кварц лице.*

*Мисли си, че не плаща наем, шири се
под слънчевата лятна равносметка,
а под дъжда проблясва с черна радост,
като че трупа лихви.
Снегът, и той не го тревожи много.*

*Бди, не пропуска нищо, отбелязва си
прелитането на планетите-мушици,
потрепванията на спящия пейзаж...
Той смята, че ще бъде тук до края,
не подозирайки за онзи, другия, синчеца,*

*който трепери, сякаш е заплашен
от смърт сред торфената лятна жега
и в жилите на който — твърде крехки
дори за нашето най-нежно име
на синьото — спи и набира сили*

създателят на океана.

ТЕД ХЮЗ
ВОДВО^[1]

Какво съм аз, та ровя с нос така, обръщам листите,
във въздуха надушил нещо, стигам до реката
и влизам в нея цял? Какво съм аз,
та на водата стъклената тъкан
разполовил, повдигам поглед и над себе си
откривам речното корито преобърнато?
Какво ли диря тук, увиснал под небето?
Защо ме занимава тази жаба, та се вглеждам
в най-тайната ѝ вътрешност, додето
тя стане моя? Тези водорасли
познават ли ме отпреди, приказват ли си
за мене и дали присъствам някак
в света им? Сякаш съм откъснат от земята,
без корени, случайно спуснат тук от нищото и с
нищо
несвързан — мога да отида всякъде.
Като че всичко тук е предоставено
на мен. Какво съм аз тогава? Не изпитвам радост
от туй, че беля на изгнили пънове
кората, а и полза като няма, за какво
го правя — просто странно съвпадение
между самия мен и туй, което върши.
Но как да се зова? Нима съм първият?
Стопанин имам ли? На вид какъв съм аз, какъв
съм аз на вид, огромен ли съм? Ако стигна
докрай по този път след тези там дървета
и след онези, докато съвсем се уморя,
ще съм опрял в едната от стените си
в момента. Ако седна пък, как всичко
се спира да ме наблюдава! Сигурно съм центърът.
Но цялото това край мен какво е — корени

*и корени, и корени, а ето и водата
отново. Странно! Но ще продължа да гледам.*

[1] Водво е митологичен горски дух. ↑

ХАРОЛД ПИНТЪР

ХАРОЛД ПИНТЪР ТОЙ Е ТУК

На А

Какъв бе този звук?

Извърщам се към тръпнещата стая.

Какъв бе този звук, проникнал в мрака?

*Какъв е този лабиринт от светлина,
във който ни оставя?*

*Каква е тази стойка, от която можем
да се извърнем и да се обърнем пак?*

Какъв бе този звук?

Дъхът, поет при първата ни среща.

Чуй. Той е тук.

РОЙ ФИШЪР

РОЙ ФИШЪР ХЪЛМЪТ ЗАД ГРАДА

*Мрачно жарко пладне, клуп от тел,
цинково сияние отвсякъде
и отблясък върху църквите,
отблясък върху църквите.*

*Под краката ми провлачен клуп от тел —
земното око в прахта разтворено,
невидяно цели дни,
невидяно с дни.*

*Зад плета от здравец и от тел
белите петли напират, скупчват се
и проточват шиш алени,
проточват шиш алени.*

*Крясъци през опнатата тел —
тънат сред фабричните сирени
в мрачното и жарко пладне,
мрачно жарко пладне.*

*Свечерява — онзи клуп от тел
е изритан от прахта помръкнала
и светът е сляп и бял,
светът е сляп и бял.*

ЕЙДРИЪН МИЧЪЛ

ЕЙДРИЪН МИЧЪЛ РОБИНЗОН КРУЗО УМИРА В АНГЛИЯ

*Все кряскат чайките над мене,
едва изплувал, все ми баят:
„Английски въздух дишаш, сине.
Вълните онзи остров бият,
но ти си вече тук.“ Насън е
все слънчев небосвод, но дене
огромни птици в мен ридаят:
„Потъна Англия!“ — И гине
духът, годините го пият.
В пустиня разумът ми тъне.*

*На живата ми плът товара
е моя срамна орисия.
Не го изнасям на простор, а
го кътам в празната си стая.
От всеки извор жлъч извира
и рухва къщата ми стара.
Аз нямам име. Вредом тия
отровни плевели по двора!
В капан съм. Клоните в безкрая
блестят от пот. Дъхът ми спира.*

*По покрива ми плод се рони
от дървесата натежали.
За нощен лов на риби странни,
уви, аз нямам вече сили.
Над мен се стапят нажежени
просторите. Зад девет брони*

сърцето безнадеждно жали.
И коленичил върху рани,
бленувам призраците мили
от заливи и безистени.

Сновяхме дръзки и напети
тогаз из кръчмите крайбрежни.
Но всички чаши са изпити,
очите зеят неподвижни.
Другари буйни — непознати
сега в оковите проклети
на мисълта! Онези прежни
слова и песни са убити.
Отвън е смрад. И моите близни
лежат в ума ми неопяти.

Крузо ли? Аз съм друго нещо —
обречен град в жестоко време
на чума и пожар, могъщо,
но малодушно, жалко племе.
Родих се в място най-нечисто.
Отвътре царството злочесто
кой цар е сбъркал да превземе?
Йехова? Все едно и също —
Крузо е мъртъв. В мене дреме
стар бог — без ум, без власт, без нищо.

ЕЙДРИЪН МИЧЪЛ АВТОСТРАДАУТОБАН

*Покрай блещукащата карта на Европа
един гигантски брачен пръстен
бавно се върти през Лондонослозападенберлин
атинаримадридпариж и пак обратно
бавно се върти.*

*Не пръстен,
а Великата Всеевропейска Лимузина,
Прочутата Златистобяла Кръгова Кола, която
бавно се върти.*

*Защото всичките коли в Европа са споени
в единна смъртна сплав,
във въртообиколоввъртележка
задръстванеиввъртележкапак,
ведно споени —
ситроенбугатиягуарпоршефолксвагендаф.*

*Всички пътници, помъкнали със себе си
илюстрирани хладилници и цветни пиана,
пъплят към седалките напред, където
уж е предницата на колата,
влачейки подире си
шедъоври на изкуството,
абажури от човешки надници,
деца аламинут, часовници със закъснител...*

*Но колата е затворен кръг
без предница без задница
без шофьор без броня без кормило без спирачки без*

ЕЙДРИЪН МИЧЪЛ МАЙМУНОЧОВЕКЪТ, КОЙТО МРАЗЕШЕ ЗМИИТЕ

*До моята къща в един бодлив клек
живееше някакъв маймуночовек.*

*Нощем редовно сънуваше той,
че със змии води яростен бой.*

*А сутрин ревеше, че този зъл враг
трябва да се изтреби до крак.*

*За него бе истински празник часът,
в гнездото на мамба щом бръкнеше с прът.*

*А колчем стъпчеше змийски трап,
пъчеше се после като баобаб.*

*Цял — от глава до пети — със змии
татуира се в разни бои.*

*На обед ядеше змийски яйца,
вечер — боа на търкалца.
Тъй мразеше тези влечуги, че — ах! —
и денем, и нощем живееше с тях.*

*Домът на този маймуночовек
сега зее празен в отсрещния клек.*

*Змиите и те може би като нас
тук с тайнствена цел са — тъй мисля си аз.*

*Затуй като срещна змия, на часът
козирувам и криввам по другия път.*

II

ПОЕТИЧНИ ОТКЪСИ

ДЖЕФРИ ЧОСЪР

ДЖЕФРИ ЧОСЪР СЪР ТОПАЗ ИЗ „КЕНТЪРБЪРИЙСКИ РАЗКАЗИ“

Тук започва Чосъровият разказ за Топаз.

*Една история забавна,
но поучителна и славна
ще ви разкажа аз —
за рицар смел, прочут отдавна
със сила, дете няма равна,
на име сър Топаз.*

*Той бил роден отвъд морето —
в градчето Попринг, под небето
на Фландрия, а там
лорд бил баща му и момчето
живяло с него във градчето —
тъй Бог поискал сам.*

*Добро и смело то растяло,
с лице като погача бяло
и с глас като на кос,
цвета на розите събрало
във устните си, с тънко тяло
и със изящен нос.*

*Достигнала му чак до кръста
брадата огнена и гъста
и с брич, кафяв на цвят,*

с обуца от кордовска къща
обул се, взел да се загръща
във плащ от скъп брокат.

Ловял елени из горите
и често бродел край реките
в ръката със сокол.
Бил най-добър между стрелците
и вред спечелвал във борбите
я тлъст овен, я вол.

Моми с коси като коприна
за него креели мърцина
във мисли, в ядове.
Но той живял с душа невинна,
по-чист от някоя малина
със сладки плодове.

Един ден рано след зората
излязъл сър Топаз в гората
със своя сив жребец.
Изправен върху стремената,
той носил копие в ръката,
на пояса си — меч.

Тъй влязъл в храстите бодливи,
де бродят зверове плашливи —
елени и сърни,
и свърнал по пътеки криви
на духове и самодиви —
иди, че го върни.

Насред зелената полянка
видял лакрица и делянка
и карамфилов стрък,
които не една стопанка
затваря в дървена гаванка

или пък в стар сандък.

Там чул той горски песнопойки —
скорци, червеношийки, сойки,
събрани в звучен хор.
И дроздът с трелите си бойки,
и гургулиците на двойки
там пели на простор.

Той слушал дрозда, а в гръдта му
за обич пламнало голямо
желание, със стръв
пришпорил коня си и само
след миг в пот плувнал цял гърба му,
а хълбоците — в кръв.

Така отпаднал бил юнака
след този бяг през гъсталака,
че спрял и след това
в цветята легнал, без да чака,
а конят тръгнал в храсталака
да попасе трева.

„О Дево — рекъл този рицар, —
виж, вече болката-кръвница
в сърцето ми се впи!
Сънувах днес, че не девица,
а самодивската царица
в прегръдките ми спи.

Тя, тя ще бъде мойта дама,
защото на земята няма
жена като за мен

красива.

Ще яздя аз и нощ, и ден,
додето стигна в час блажен
при своята самодива!“

И на седлото скочил пак,
и през треви и камънак
препускал по земята
и в дневен зной, и в нощен мрак,
доде преди зората чак
на феите страната
открил
в лес, де не стъпвал людски крак.
Там никой нашия юнак
не спрял, не поздравил.

Най-сетне срещнал великан.
Наричали го Олифан,
бил по-жесток от сприя.
„Свидетел ми е Термаган —
му рекъл, — тук си гост незван.
Затуй ще те убия
със боздугана.
Тук не е стъпвал никой рицар.
На самодивската царица
във този лес е стана.“

И отговорил сър Топаз:
„Тук утре ще се върна аз
с оръжие и с броня.
Кълна се в правата си вяра,
туй копие ще те накара
да потърчиш пред коня.
И в твоя тлъст търбух
върхът му ще попадне.
Преди да стане пладне,
ще пратиш Богу дух.“

Препуснал рицарят тогава,
а великанът с прашка здрава
замерял го отзад.

Но читав сър Топаз избягал,
защото Господ му помагал,
а пък и той бил млад.

Сега, доколкото умея,
аз разказа си ще изпея
нататък, господа.
След срещата си със злодея
Топаз по горската алея
се върнал във града.

Там свикал своето опълчение
на веселба и угощение
и казал: „С великан
триглав ще вляза във сражение,
за да измоля снизхождение
от моя светъл блян.

Елате, песнопойци шумни
и разказвачи сладкодумни,
елате с разказ нов,
с романси за крале разумни,
за кардинали остроумни,
за ласки и любов.“

Тогава му донесли вино
и бъклица със медовина,
достойна и за цар —
с дъх на канела, на дафина,
на кимион и на къпина,
по-сладка от нектар.

Облекли стройното му тяло
с бельо копринено и бяло
и с брич — какъв, не знам,
с фланела и със покривало,
с нагръдник здрав — сърцето щяло

да бъде скрито там.

Във ризницата, що изплели
от мед евреи най-умели,
накрая влязъл той
и с бронята от плочи цели
с цвета на лилиите бели
се пременил за бой.

Щитът му бил от тежко злато,
с глава глиганска, над която
голям гранат блестял.
Заклел се той във всичко свято
чудовището непознато
да порази без жал.

Бил с наковиници най-скъпи,
със ножница от слонски зъб и
със шлем от светла мед.
Седлото тежко и юздата
като звездите и луната
сияели навред.

Трептяло копие то звънко,
създадено за битки, тънко,
с отточен, остър край.
Жребецът сив, познал ездача,
взел да пръхти и да подскача
като ветреца през май
тогаз.

Но песен втора почвам тука.
Ако не ви навявам скука,
ще я изпея аз.

ПЕСЕН ВТОРА

За бога, рицари, мълчете!
И вие, дами, позволете

завчас да продължа.
За битка храбра и голяма,
за пламенна любовна драма
аз разказ ви дължа.

Сър Гай романсите възпяват,
за Хорн и Бевис не забравят.
На всички е познат
Либьо. И Плендамур е славен.
Но сър Топаз — той няма равен
във рицарския свят.

Възседнал коня си и — вижте! —
като искрица из огнище
лети през дол и слог.
На шлема му сребристойа
голяма лилия цъфтяла.
Да го закриля Бог!

И като рицар най-достоеен,
наместо в някой хан спокоен
под небесата спял
на плаща. Шлема под главата
си слагал. Конят до зората
наоколо пасял.

От всеки извор бистроструен
отпивал — като онзи буен
и храбър Персивел,
до де веднъж...

Тук Ханджията прекрати Разказа на Чосър за сър Топаз.

ЕДМЪНД СПЕНСЪР

ЕДМЪНД СПЕНСЪР ПАСТИРСКО НАДДУМВАНЕ ИЗ „ПАСТИРСКИ КАЛЕНДАР“

*Перигот: На Бъдни вечер бе това,
Уили: (Хей-хо, свята вечер!)*
*Перигот: в часа на святите слова.
Уили: (Тук песничката почва вече.)*
*Перигот: На онзи рид висок седях
Уили: (Хей-хо, на рид висок.)*
*Перигот: и там овците си пасях.
Уили: (Пасе ги в опасен срок.)*
*Перигот: Тогава зърнах Белибона,
Уили: (Хей-хо, Бонибела!)*
*Перигот: додето припкаше по склона.
Уили: (Тя в припкането е умела.)*
*Перигот: Със сива роба пременена
Уили: (Хей-хо, мрачен цвят!)*
*Перигот: и със престилчица зелена,
Уили: (Е, този цвят е по за свят!)*
*Перигот: с венец в косите беше тя,
Уили: (Хей-хо, свеж венец.)*
*Перигот: изплетен от безброй цветя.
Уили: (Тя — най-прекрасния цветец.)*
*Перигот: Овците пашата си спряха
Уили: (Хей-хо, овча вяра!)*
*Перигот: и в нея лудо в миг се взряха.
Уили: (Тъй както стори и овчаря.)*
*Перигот: Момата мина тъй наблизо,
Уили: (Хей-хо, и мома!)*

Перигот: че с погледа си ме прониза.
Уили: (Прониза те като с кама.)
Перигот: Така небесният светлик
Уили: (Хей-хо, от небето.)
Перигот: пламти във Фебовия лик.
Уили: (Любов ти пламна тъй в сърцето.)
Перигот: Тъй облаците гръм раздира
Уили: (Хей-хо, гръм и ек.)
Перигот: и плисва светлина в ефира.
Уили: (Раздран е твоя дух навек.)
Перигот: Тъй Цинтия сребро разлива
Уили: (Хей-хо, лунен здрач.)
Перигот: по морската вълна игрива.
Уили: (Играта ѝ е като плач.)
Перигот: Тъй този взор ме устрели,
Уили: (Хей-хо, жива жар!)
Перигот: та чак душата ме боли.
Уили: (За тази болка няма цяр.)
Перигот: Стрела извадих уж от рана,
Уили: (Хей-хо, Перигот!)
Перигот: но вътре връхчето остана.
Уили: (Това се казва остър бод!)
Перигот: Там то все повече дълбае
Уили: (Хей-хо, зла стрела!)
Перигот: и моите гърди терзае.
Уили: (Съдбата ти такваз била.)
Перигот: Но и със смърт да купя мир,
Уили: (Хей-хо, скръбна дума!)
Перигот: в ума ми тя ще е безспир.
Уили: (За зрънце злато — тлъста сума!)
Перигот: Дори на любовта си в зноя
Уили: (Хей-хо, пек и зной.)
Перигот: да пламна, тя ще бъде моя.
Уили: (Ако я хванеш, драги мой!)
Перигот: Но ако ме срази скръбта,
Уили: (Хей-хо, тъжен край!)
Перигот: помни, с очи уби ме тя.

Уили: (Уби те глупостта ти май.)
Перигот: И вий, овчици, ме помнете,
Уили: (Хей-хо, славно стадо!)
Перигот: та за смъртта ми поплачете.
Уили: (Със блеенето си злорадо.)
Перигот: На Бъдни вечер аз се влюбих
Уили: (Хей-хо, свята вечер!)
Перигот: и своето сърце погубих.
Уили: (Тук песничката свършва вече.)

КРИСТОФЪР МАРЛОУ

КРИСТОФЪР МАРЛОУ ПРОЩАЛНО СЛОВО НА ФАУСТ ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН МОНОЛОГ НА ДОКТОР ФАУСТ ОТ ЕДНОИМЕННАТА ТРАГЕДИЯ

О, Фауст,
ти имаш още час да поживееш
и после ще си прокълнат навеки!
Небесни сфери, спрете! Време, спри,
та полунощ да не настъпи никога!
Изгрей, върни се и изгрей отново,
Око на Естеството, превърни
деня във вечност! Този час да бъде
година, месец, седмица, не — ден,
та с покаяние да се избавя!
О *lente, lente currite, noctis equi!*^[1]
Звездите бързат, времето тече,
часовникът дванайсет ще удари,
ще дойде Дяволът — и ад ме чака.
О, аз ще скоча в рая!... Кой ме свлича?...
Виж, виж — кръвта Христова по небето!
Една-едничка капка би спасила
душата ми. Полвин... О, мой Христе!
Не ме разкъсвай, че зова Христа!
Зова го пак. О, Луцифер, смили се!
Но где е тя? Изчезна! Ето — Бог
протяга длан и свежда гневно чело.
Елате, планини, връз мен елате
и скрийте ме от Божията ярост!
Не, не!

Тогава вдън земята ще се свра.
Земя, зини! О не, не ме прибира!
Звезди, царили в моето рождение,
на Фауст отредили смърт и ад,
сега като мъгла ме извлечете
в утробата на онзи труден облак,
та колчем нявга блъвнете в ефира,
от димната ви паст плътта на Фауст
отново да се пръкне и духът ми
да може да възлезе на небето!

Часовникът бие.

Полвин час мина — скоро ще е цял.
О, Господи!
Ако не се смилиш над моя дух,
зарад Христа, откупил ме с кръвта си,
сложи предел на вечните ми мъки!
Терзай ме десет хиляди години,
сто хиляди, но ме спаси накрай!
О, няма край за грешните души!
Защо не си ти твар, от дух лишена,
или защо не е духът ти смъртен?
О, Питагорово превъплъщение^[2]!
Да беше тъй, духът ми би преминал
във неразумен звяр. Честит е звярът,
че щом умре,
душата му веднага се разпада.
Но моята остава да се мъчи.
Проклети тези, дето ме родиха!
Не, Фауст, себе си кълни, кълни
владетеля на мрака — Луцифер,
задето те лиши от небесата!

Часовникът бие дванайсет.

О, удря, удря! Плът, стани ефир,
че Луцифер ще те захвърли в ада!
Душа, на капчици се разсипи
и в океана изчезни навеки!

Гръмотевица. Влизат дяволите.

О, Господи, не гледай тъй свирепо!
Змии, поспрете — дъх да си поема!
Не зей, ад грозен! Луцифер, не идвай!
Ще хвърля книгите!... О, Мефистофел!

Излизат с него.

[1] *O lente, lente currite, noctis equi!* — „О, бавно, бавно тичайте, коне на нощта!“ (лат.) — адаптация от стихотворната книга на Овидий „Amores“. ↑

[2] *Питагорово превъплъщение* — учението за преселението на душите от човешки в животински тела и обратно, развито от гръцкия математик и философ Питагор (VI век пр.н.е.). ↑

УИЛЯМ ШЕКСПИР

УИЛЯМ ШЕКСПИР ДА БЪДЕМ ИЛИ НЕ — ТОВА СЕ ПИТА ИЗ „ХАМЛЕТ“

*Да бъдем или не — това се пита.
Дали е по-достойно да търпим
на разярената съдба стрелите,
или да вдигнем меч срещу море
от неприятности, да се опълчим
и да ги свършим? Да умрем... да спим...
Не повече. И чрез съня да кажем:
това е край на мъките сърдечни
и на безброй терзания, които
плътта е наследила. Този свършек
би бил жадуван. Да умрем... да спим...
Да спим! И да сънуваме навярно!
А, ето що е! В този смъртен сън
какви ли сънища ще ни споделят,
като отхвърлим тленната черупка?
Това ни спира. Тази мисъл прави
нещастieto толкоз дълговечно.
Защото иначе бихме ли търпели
камшиците и гаврите на времето,
неправдите на силния потисник,
на горделивеца надменността,
страданията на презряна обич,
бавежа на закона, произвола
на нагла власт, обидите, които
понася търпеливото достойнство
от недостойните, когато всеки*

би могъл да приключи всичко туй
с един кинжал обнажен? Кой би пъшкал
под бремето на отмилял живот?
Но този страх от нещо след смъртта —
земята неоткрита, от която
не се завръща никой странник — той
обърква волята ни и ни кара
да се мирим с познатите злини,
вместо да бързаме към непознати.
Така съзнанието ни превръща
в страхливци и естественият цвят
на мъжеството ни така посърва
под бледостта на мисълта. Затуй
и начинания с размах и сила
от своите русла се отклоняват
и губят името дела...

ДЖОН УЕБСТЪР

ДЖОН УЕБСТЪР ПОГРЕБАЛНА ПЕСЕН ИЗ „БЕЛИЯТ ДЯВОЛ“

*Червеношийката насам пратете
и мъничкото орехче викнете,
че те над сенчести гори се вият,
с листа и шумки бързат да покрият
самотните безжизнени гледци
на непогребаните мъртървци.*

*Къртицата и мишката — и двете
на погребението доведете,
та с топла пръст добре да го завият,
от обири среднощни да го скрият,
но от вълка пазете го по мрак,
че с нокти той ще го изрови пак.*

ДЖОН МИЛТЪН

ДЖОН МИЛТЪН НИМА ТОВА Е МЯСТОТО ИЗ „ИЗГУБЕНИЯТ РАЙ“, КНИГА I

„Нима това е мястото, земята, областта —
възкликна скръбният архангел, — туй ли е
престолът,

за който трябва да сменим небето, този мрак —
срещу лазурните зари? Да бъде тъй, щом той —
сегашният властител, може да отсъжда сам
кое е право или криво! По-далеч от него,
когато само силата, по разум изравнени,
над равните му извиси. Прощавай, шир честита
на вечна радост! Вам привет, о ужаси! Привет,
о пъклен свят! И ти, бездънен и безкраен ад,
посрещай своя нов стопанин, който ти донася
ум доблестен, непроменен от място или време!
Умът е място в себе си и в себе си той може
от рая да направи ад или от ада — рай.
Къде ще бъда, има ли значение, щом аз
съм същият и не по-малък от тогова, който
чрез мълнията стана по-велик? Не, тук поне
ще сме свободни. Всемогъщият не е градил
за завистта си тук — оттук той няма да ни гони.
Тук можем да царуваме спокойни, а за мен
да бъдеш цар, е цел достойна, пък дори и в ада.
О, по-добре е в ада цар наместо в рая раб!
Ала защо оставяме другарите си верни,
съюзници и спътници в големия провал,
в безпаметното езеро прострени да лежат?

Защо не ги повикаме да носят с нас дела си
тук, в скръбното ни жилище, или сплотени пак,
отново да опитае какво все още можем
да си възвърнем в рая или да изгубим в ада?“
Тъй рече Сатаната и така Велзевул
отвърна: „Предводителю на тези ясни войнства,
които друг, освен Всесилния, не би надвил,
да могат те веднъж да чуят този глас — залог
за упование в опасността, тъй често чуван
в усилен час, а там, на гибелното острие
на битката, в разгара ѝ — най-сигурен сигнал
за настъпление, ще си възвърнат начаса
сърцатостта и ще се окопият пак, макар
върз огненото езеро сега да се търкалят,
тъй както ние по-преди — замаяни и неми —
нима е чудно! — рухнали от тъй страхотна вие!“
Не беше свършил още той и ето Сатаната
вървеше вече към брега, могъщият му щит,
кален в ефирен пламък, едър, кръгъл и масивен —
отметнат зад плещите му. Широката окръжност
висеше там като луната, към чиято сфера
оптическото си стъкло изкусният тосканец^[1]
насочва всяка вечер от върха на Фезоле
или пък от Валдарно с мисъл да открие нови
земи, реки и планини в петнистия ѝ глобус.
На копието, пред което някой снажен бор,
отсечен от норвежките била за главна мачта
на адмиралски кораб, би изглеждал тънка тръст,
облегнат тежко, той вървеше с неохотни стъпки
по палещата почва — не като онези стъпки
върху небесния лазур — и яростният зной
го блъскаше безмилостно като от огнен свод.
Но мълком той понесе всичко, докато достигна
безчетните си легиони ангели, прострени
като листата есенни, настлани по реките
във Валомброза^[2], над които сенките етрурски
се сключват в арка, или като морски бурен, пръснат

върху ширта, когато с гневни вихри Орион^[3]
върхлита над Червеното море, което смете
Бузирис и Мемфийската му конница^[4], доде
преследваха по дъното с коварната си злост
гесемските изгнаници, а те от своя бряг
видяха трупове им да плават по водите
сред разтрошени колесници. Тъй един връз друг,
несвестни и погубени, лежаха те в потопа,
зашеметени още от ужасната промяна.
Тогава той издигна глас така, че адът цял
отекна с кухнята си глъб: „Князе и властелини,
войници, цвят на небесата, ваши досега,
но отсега изгубени, щом унес е сковал
безсмъртните души! Или избрахте този кът
подир кипежа на войната, за да отморите
унила мощ, защото тук намерихте покой
за мирен сън — като че сте в небесните долини?
Или се клехте с този жалък и окаян вид
да угодите на завоевателя — да гледа
как херувим до серафим се ваят из потопа
с разпръснати оръжия и знамена, додето
потерята му бърза от небесните врати
съзре изгодата и слезе да ни стъпче, както
сме клюмнали, или пък с гръмотевични вериги
към дъното на тази пропаст да ни прикове?...
Свестете се, станете — или гнийте тук навеки!“

[1] ... изкусният тосканец е Галилео Галилей, когото Милтън посетил по време на италианското си пътешествие през 1638–1639 г. и който първи е изследвал луната с телескоп (оптическо стъкло), достатъчно мощен, за да изясни релефа на повърхността ѝ. По това време Галилей е бил поставен под домашен арест край Флоренция, която се намира във Валдарно (долината на река Арно), в подножието на възвишението Фезоле (или Фиезоле). ↑

[2] Валомброза е местност до Флоренция, в Етрурия (оттам — сенките етрурски), наистина покрита с обширни широколистни гори,

които Милтън може би е видял по време на пътешествието си. ↑

[3] Акроническото извисяване на съзвездието *Орион* още от древността се е свързвало с настъпването на сезона на бурите. Но Орион има определено значение като библейски символ — коментаторите на Светото писание са тълкували създаването на Орион като знак за буреносната сила на Бога, посредством която присъдите му се привеждат в изпълнение. Затова и преходът към наказаните египтяни в следващите стихове на поемата е естествен. ↑

[4] По традиция египетският фараон се е тълкувал от юдейството като алегоричен образ на Дявола. Митологическият Бузирис обикновено се е отъждествявал с фараона от „Изход“. ↑

Издание:

Заглавие: Английска поезия

Преводач: Александър Шурбанов

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: Издателство „Обсидиан“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1995

Тип: антология

Националност: британска

Печатница: Абагар ЕООД

Технически редактор: Людмил Томов

Художник на илюстрациите: Хенри Мур

Коректор: Петя Калевска

ISBN: 954-8240-27-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7686>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.